

DONELAIČIO ŽEMĖ

Leidžia Kristijono
Donelaičio draugija
Leidžiamas nuo 1992 m.

2020 m.
gruodis
Nr. 4 (233)

Kaina 2 Eur

Turinys

AKTUALIJOS

Vydūnas. Kalėdų varpai	3
Šventiniai sveikinimai.....	3
K.Donelaičio draugijos narių susirinkimas – nuotoliniu būdu	4
Garbiu apdovanojimu įvertinta panevėžiečio Stepono Algimanto Kubecko veikla	5
Aušra Martišiūtė-Linartienė: „Drauge galima nuveikti daugiau prasmingų darbų“	6
Lietuvos teatro šimtmečiui: Zudermanas, Vaičkus, Padegimas ir kiti	8
Šakiuose ir Marijampolėje – dailininkų plenero Tolminkiemyje “K.Donelaičio paletė” darbų paroda	10
Akvarelėse – ir nykstantis Mažosios Lietuvos architektūros paveldas	12
Ingė Lukšaitė: „Esu sujaudinta jūsų dėmesio“	13

SUKAKTYS

Tilžės akto pasirašymo 102-osios metinės paminėtos ir karantino sąlygomis	14
Suomijoje paminėtas Kristijono Donelaičio Lietuvos bičiulių draugijos įkūrimo 30-metis	15
K.Donelaičio draugijos įkūrėjui Gustavui Juozupaičiui – 125-eri.....	16
500-osios Martyno Mažvydo gimimo metinės paminėtos konferencija Kaune	17
<i>Deklaracija dėl lietuvių tautos ir mūsų interesų etninėse žemėse</i>	19
Reformacija ir Martyno Mažvydo 500-osios metinės	20

KARALIAUČIAUS KRAŠTAS

Karaliaučiaus srities lietuvių kalbos mokytojai mini savo jubiliejų	22
Karaliaučiuje išleista pirmoji knyga apie Liudviką Rėzą	23
Surengta 21-oji lietuviškos kultūros šventė	24
Ir vėl skambėjo lietuviška dainelė.....	24
Kultūros paveldo pėdomis Kuršių nerijoje	25
Kalėdiniai žaisliukai Karaliaučiuje – ir iš Lietuvos	25

ATMINTIS

Netekome garsaus lietuvių raštijos tyrinėtojo ir baltisto.....	26
Su Bernardu Aleknavičiumi atsisveikinant.....	26

Pirmajame viršelyje – naujoji Vydūno draugijos pirmininkė, Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto direktorė, humanitarinių mokslų daktarė, profesorė Aušra Martišiūtė-Linartienė (Justės Kuodytės nuotr.).

Paskutiniajame viršelyje – skulptoriaus Gedimino Jokūbonio paminklas Martynui Mažvydui, atidengtas 1997 m. sausio mėn. 9 d. Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos antrojo aukšto foje (redakcijos archyvo nuotr.).

Leidžia:

Kristijono Donelaičio draugija

LT-68295 Marijampolė,

Vytauto g. 28

www.donelaitis.info

draugija@donelaitis.info

Redaguoja:

Algis Vaškevičius – redaktorius,

Gintaras Skamaročius –

K.Donelaičio draugijos

pirmininkas,

Remigijus Svilius – techninis

redaktorius

„Donelaičio žemės“ redkolegija:

G.Skamaročius (pirmininkas),

N.Kitkauskas, V.Gocentas,

V.Juraitis, Dž.Maskuliūnienė,

A.Matulevičius, R.Senapėdis,

V.Šilas

Spausdino AB „Spauda“,

Laisvės pr. 60, LT-05120 Vilnius

Rankraštis pasirašytas spaudai

2020-12-29

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos nuožiūra.

Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autorių nuomone

Tiražas – 1000 egz.

K.Donelaičio draugijos sąskaita:

LT917044060001135106

Projektą iš dalies remia

Spaudos, radijo ir televizijos

rėmimo fondas (3000 Eur

parama projektui „Karaliaučiaus

kraštas“ vykdyti) bei VšĮ Nemuno

euroregiono Marijampolės biuras

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

www.nemunus.info

Vydūnas Kalėdų varpai

Kai praūžęs metų trenksmas
ir pasaulis lyg aptilęs,
balta drobe apsiklojęs
tyli, lyg širdim pakilęs –
tad per kalnus ir per plynės,
kai klausydamos jos snaudžia,
skrenda lyg balsai stebuklą!
Tič! – varpai Kalėdų gramzdžiai gaudžia.

O kai žmonės tad nurimsta,
kai jų rūpesčiai nutyla
ir skaidri širdis patapus
pasišventimu pakyla –
tad iš Dievo ir žvaigždijos
tam, kurs klausosi nurimęs,
gieda pats aukštybės angelas:
Viešpats irgi tau yra užgimęs!

Gyvas džiaugsmas tad rykauja.
Ir todėl pasaulis snaudžia,
kad žmonių širdy giedotų,
kai varpai Kalėdų gramzdžiai gaudžia.

Naujovė, 1915, Nr. 3, p. 10–11.

*Šis eilėraštis - iš Vydūno gyvenimo
bei kūrybos tyrinėtojos Rimos Palijanskaitės parengtos ir greitai pasirodysiančios Vydūno knygos „Apie tikėjimą“.*

* * *

Šių metų šventės yra kitokios. Be minios šurmilio, linksmybių. Išbandymą paverskime laimėjimu: skirkime laiko susikaupimui, pamąstymui apie žmogus ryšio su kitu žmogumi prasmę, apie pamirštą šventės ir šventumo ryšį. Linkiu mums visiems, kad išsipildytų Vydūno mintys apie tauresnio žmoniškumo užtekėjimą: „esmiškojo“ žmogaus gyvenimas yra nuolatinis kurstymas tauraus žmoniškumo. Visai slapčia jo gyvumas žadina kituose kilnų žmoniškumą. Iš lengvo tada tam bręsta vis daugiau žmonių, ir pamažu visa žmonija pakinta. Seniai žmonių jau numanyta, kad kiekvienas žmogus turėtų kitiems būti palaiminimu”.

Dr. Aušra Martišiūtė-Linartienė,
Vydūno draugijos pirmininkė

Šventiniai sveikinimai

Žodį Metai suprantame kaip keturių metų laikų ciklą, kaip laikmečių apimtį, sunkesnių ar šviesesnių laikotarpių patirtis. K. Donelaitis mums padėjo geriau suprasti gyvenimo Metų besisukantį ratą, laiko tėkmę, vis besikartojančius praradimų ir galimybių laikotarpius.

Jo poema, kaip išgyvenimas baigiama žodžiu „vargsim“ – taip buvo, taip lai ir lieka istorijai.

O ateitis tebus pripildyta poemą ir naują laikmetį pradedančiais žodžiais ir tikra jau atkopiančios saulelės ir žmonių šviesa bei šiluma, susitelkiant ir budinant kiekvieno mūsų bei artimųjų užsnūdusias galimybes ir ateities pasiekimus.

Pagarbiai

Gintaras Skamaročius

Kristijono Donelaičio draugijos pirmininkas

Brangūs tautiečiai, mieli „Donelaičio žemės“ skaitytojai ir rėmėjai

*„Tyli naktis, šventa naktis!
Skleidžias meilės paslaptis.
Angelų giesmė skamba nakčia
Piemeniems nešdama žinių šią:
Išganytojas čia!
Išganytojas čia!“*

Angelai giedodami paskelbė Gerąją Naujieną – mums gimė Išganytojas! Jie nepranešė pie-menims apie pasaulio pabaigą, ar apie prapuolimą. Jie paskelbė apie pasaulio išganymą ir naują gyvenimą! Šiuo pavojingu koronaviruso pandemijos laikotarpiu angelų paskelbta naujiena padeda neprarasti vilties ir gyvenimo džiaugsmo.

Linkiu mums visiems – tiek gyvenantiems Lietuvoje, tiek ir už jos ribų – Dievo malonės ir visokeriopos palaimos. O svarbiausia – sveikatos! Net ir dabar, kai saugojantis nuo viruso esame priversti keisti savo gyvenimą mes puikiai suprantame, kad ne virusas yra mūsų asmeninių gyvenimų valdovas. Džiaukimės ir dalinkimės šia Gera Žinia. Švęskime išganymą, kurį mums atnešė kūdikiu gimęs

Visatos Karalius, savo tikėjimo bendruomenėse (jei ne fiziškai dalyvaujant, tai bent virtualiai), dėkodami Visagaliui Dievui, dalindamiesi Žodžiu bei giedodami liaupsės giesmes!

Per Kalėdas mes atsimename Jėzaus („tas, kuris išgelbėja“) gimimą dėkodami už mums skirtą Išganymą. Nėra tokio viruso, kuris galėtų pakeisti šią tiesą. Mes laukiame Jėzaus atėjimo, kada viskas atsivers ir nebebus paslėpta, kada žemėje įsivyras santarvė ir tolerancija, kada mes galėsime netrukdomi didžiuotis mūsų protėvių paliktu kultūriniu ir istoriniu paveldu!

Tegu kūdikėlio Jėzaus gimimas atneša į mūsų širdis ir šeimas dieviškąją ramybę, kuri pranoksta visą žmogiškąją išmintį!

Palaimintų šventų Kalėdų! Laimingų Naujų Metų!

Kun. dr. Valdas Aušra,
Mažosios Lietuvos fondo ir
draugijos pirmininkas,
Čikaga

2020, gruodis

K. Donelaičio draugijos narių susirinkimas – nuotoliniu būdu

Draugijos narių susirinkimas vyko nuotoliniu būdu.

Gruodžio 21 dieną nuotoliniu būdu buvo surengtas Kristijono Donelaičio draugijos visuotinis narių susirinkimas. Jame dalyvavo draugijos nariai iš Klaipėdos, Marijampolės, Panevėžio, Šiaulių ir Vilniaus skyrių.

Draugijos pirmininkas Gintaras Skamaročius susirinkimo pradžioje informavo, kad buvo gautas klaipėdiečio Danieliaus Milašausko prašymas priimti jį į draugijos narius. Kandidatą trumpai pristatė klaipėdietis Juozas Šikšnelis, pažymėjęs, kad šis skyrius turi nemažai narių, bet trūksta buvusi pirmininkė išvykusi, o D. Milašauskas ateityje galėtų šias pareigas eiti. Naujasis narys priimtas į draugiją bendru sutarimu.

Taip pat bendru sutarimu draugijos nariai patvirtino 2019 metų finansinių ataskaitų rinkinį ir veiklos ataskaitas, kurios iš anksto buvo išsiuntinėtas elektroniniu paštu. G. Skamaročius priminė, jog 2016-aisiais ke-

tverių metų kadencijai buvo išrinkti draugijos pirmininkas, jo pavaduotojai ir taryba, tad pagal įstatus atėjo laikas išrinkti naujos kadencijos vadovus. Pasiūlius draugijos Vilniaus skyriaus vadovui Kęstučiui Kaminskui G. Skamaročių antrai kadencijai, šiam siūlymui pritarta vienbalsiai.

Renkant pirmininko pavaduotojus, G. Skamaročius sakė, kad Marijampolės, Šiaulių, Panevėžio skyrių vadovai per tą laiką nesikeitė, o dėl Klaipėdos ir Vilniaus atstovų dar reikėtų pasitarti. Į draugijos tarybą išrinkti 9 asmenys: pirmininkas ir 5 jo pavaduotojai, bei dar trys draugijos skyrių atstovai.

Draugijos pirmininkas trumpai apžvelgė „Donelaičio žemės“ žurnalo leidybos ir prenumeratos klausimus, padėkojo tiems, kurie prisideda prie šio ketvirtinio žurnalo leidybos bei išreiškė viltį, kad jis ir 2021 metais lankys skaitytojus. Kalbėdamas apie draugijos

vykdytus ir vykdomus projektus G. Skamaročius sakė, kad sėkmingai tęsiami K. Donelaičio memorialinio muziejaus Tolminkiemyje remonto darbai, kurie baigsis 2021 metų pavasarį. Jis pasidžiaugė, kad draugija iniciavo ir su partneriais sėkmingai įgyvendino K. Donelaičio „Metų“ vertimo ir išleidimo graikų kalba projektą. Gali būti, kad kita, jau devyniolikta kalba, kuria pasirodys „Metai“, bus suomių kalba.

Pirmininkas taip pat pristatė, kam šiemet atiteko K. Donelaičio medaliai „Širdings brolau...“ ir pasidžiaugė, kad šiek tiek padidėjo pervedama parama draugijai, taip pat jos nariai gausiau mokėjo nario mokesčius.

Nemažai dėmesio susirinkime buvo skirta pasirengimui K. Donelaičio draugijos šimtmečiui, kuris sukaks 2021 metų rugsėjo mėnesį. Išklaudyta įvairių draugijos narių pasiūlymų, kokius renginius ir priemones ta proga būtų galima organizuoti. Kadangi draugija įkurta Klaipėdoje, tad ir jubiliejinį paminėjimą planuojama surengti uostamiestyje. Taip pat siūlyta surasti ir sutvarkyti draugijos steigėjo ir pirmojo pirmininko Gustavo Juozupaičio kapą Panevėžyje, kalbėta apie tai, kokias organizacijas galima būtų įtraukti į šios sukakties paminėjimą.

Sulaukta pasiūlymo ta proga surengti fotografijų parodas apie Mažąją Lietuvą, kitas priemones. Susirinkimo dalyviai nutarė surinkti visas idėjas ir po to apsispręsti, kurias iš jų įgyvendinti draugijos 100-mečio proga.

Susirinkimo pabaigoje pirmininkas G. Skamaročius padėkojo visiems už aktyvų dalyvavimą ir palinkėjo sėkmingos veiklos ateinančiais metais.

DŽ informacija

Garbiu apdovanojimu įvertinta panevėžiečio Stepono Algimanto Kubecko veikla

Laureatas po apdovanojimo

Aktyvus visuomenininkas, Kristijono Donelaičio draugijos Panevėžio skyriaus pirmininkas Steponas Algimantas Kubeckas apdovanotas Lietuvos Respublikos Seimo Gabrielės Petkevičaitės-Bitės atminimo medaliu „Tarnaukite Lietuvai“ (medalio autorius – panevėžietis skulptorius, K. Donelaičio draugijos narys Alfridas Pajuodis).

Medalis įsteigtas Seimo valdybos 2011 m. balandžio 13 d. sprendimu, pagerbiant unikalią Gabrielės Petkevičaitės-Bitės asmenybę ir skiriamas skatinti Lietuvos visuomenę dirbti valstybės labui ir jos gerovei, reikšti bei įgyvendinti pozityvias idėjas, brandinančias visuomenės pilietiškumą, tautinę savimonę ir kultūrinį sąmoningumą.

Atsižvelgus į G.Petkevičaitės-Bitės gyvenimo veiklą, apdovanojimas medaliu yra Seimo paskatinimas už parlamentarizmo tradicijų puoselėjimą, pilietiškumo ir demokratijos skatinimą, filantropinę veiklą, ypač jaunų žmonių saviraiškos skatinimą ir rėmimą, sava-

norystės kultūros sklaidą Lietuvoje, visuomeniškai aktualią publicistiką, ugdančią tautiškumą ir dvasines vertybes.

S. Kubeckas apdovanotas už visuomeniškai aktualią publicistiką, ugdančią tautiškumą ir dvasines vertybes. Medaliai šiemet turėjo būti teikiami 2020 m. kovo 30 d. Panevėžio Juozo Miltinio dramos teatre, tačiau dėl koronaviruso pandemijos iškilminga ceremonija įvyko spalio

5-ąją Panevėžio Juozo Balčikonio gimnazijoje. Apdovanojimus įteikė Lietuvos Respublikos Seimo pirmininkas Viktoras Pranckietis ir Panevėžio meras Rytis Račkauskas. Laureatus pristatė aktoriai Albinas Keleris ir Eleonora Koriznaitė (vaidinusi G. Petkevičaitę-Bitę).

S.A.Kubeckas buvo pristatytas kaip Kristijono Donelaičio draugijos narys, Lietuvos bajorų karališkosios sąjungos garbės bajoras, Šv. Kazimiero ordino Šiaulių komturijos narys, Šv. Adalberto – LDK Riterių Ordino riteris, Žemaičių ir Lietuvai pagražinti draugijų narys bei iš pašaukimo – operatorius, savarankiškai ir neatlygintinai filmuojantis kultūros renginius, pilietiškumo akcijas, jų pagrindu sukūręs per 600 vaizdo filmų. Filmuota medžiaga yra visiems viešai prieinama. Panevėžietis laureatas – šiandienos kultūrinio gyvenimo vaizdo metraštininkas, kaip ir Bitė – ne tik luomo, bet ir sielos bajoras. Sveikiname laureatą!

Izolina Natalija Lingienė,

Kristijono Donelaičio draugijos Šiaulių skyriaus pirmininkė, Gabrielės Petkevičaitės-Bitės atminimo medalio „Tarnaukite Lietuvai“ 2013 metų laureatė

Apdovanojimą S. Kubeckui įteikė Lietuvos Respublikos Seimo pirmininkas Viktoras Pranckietis (antras iš dešinės) ir Panevėžio meras Rytis Račkauskas (pirmas iš kairės).
Olgos Pasaškovos nuotr.

Aušra Martišiūtė-Linartienė: „Drauge galima nuveikti daugiau prasmingų darbų“

Šiomet rugsėjo mėnesį vykusiame Vydūno draugijos suvažiavime naująja šios draugijos pirmininke išrinkta Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto direktorė, humanitarinių mokslų daktarė, profesorė Aušra Martišiūtė-Linartienė. Naujoji draugijos vadovė mielai sutiko atsakyti į „Donelaičio žemės“ žurnalo klausimus.

- Jau antrus metus Jūs vadovaujate Lietuvių literatūros ir tautosakos institutui. Viena iš keturių šiuo metu institute vykdomų ilgalaikių mokslinių tyrimų programa yra „Senosios Lietuvos ir Prūsijos raštijos fundamentiniai tyrimai“. Kaip sekasi ją vykdyti?

- Ilgalaikė programa „Senosios Lietuvos ir Prūsijos raštijos fundamentiniai tyrimai“ yra tęstinė, dabartinis jos etapas vykdomas 2017–2021 metais. Programa koncentruojama į K. Donelaičio, L. Rėzos palikimo tyrimus.

Programos pirmasis tikslas – „Įvykdyti reikšmingą Mažosios (Prūsų) Lietuvos tyrimų ir šaltinių leidimo etapą, kurio svarbiausia dalis – K. Donelaičio kūrybos mokslinis tyrimas ir rengimas publikavimui“. Jau išleisti K. Donelaičio *Raštų* 1 tomas (Metai: dokumentinis ir kritinis leidimas, 2015) ir II tomas (Poetiniai tekstai, 2019), rengiami dar 4 tomai. Į K. Donelaičio *Raštų* rengimą, greta Miko Vaicekausko, Dalios Krištopaitienės, įsijungė Vaidas Šeferis, tyrinėjantis dokumentinį K. Donelaičio palikimą ir atradęs šiais metais K. Donelaičio autografus Berlyne, Slaptajame valstybiniame Prūsijos kultūros paveldo archyve. Tai trys dalykiniai K. Donelaičio ranka rašyti raštai vokiečių kalba (plačiau – „Didelės

svarbos Lietuvos kultūros įvykis – identifiuoti nauji K. Donelaičio autografai“, *Bernardinai*, 2020 03 10).

Tęsiama Liudviko Rėzos akademinių *Raštų* leidyba, atverianti akademinę ir plačiąja visuomenei iki šiol mažai prieinamą L. Rėzos rašytinio palikimo dalį. Liucijai Citavičiūtei su bendradarbiais parengus, jau yra išleisti penki tomai, rengiami dar trys.

Tyrinėjami ir kiti reikšmingi Prūsų Lietuvos raštijos šaltiniai. Ką tik pasirodė *Lituanistinio sąjūdžio XVIII amžiaus Prūsijoje atodangos II. Dokumentinis Milku šeimos palikimas* (parengė Birutė Triškaitė ir Žavinta Sidabraitė). Tome publikuojamas Milku (Mielcke) šeimos, gyvenusios XVIII amžiaus Mažojoje (Prūsų) Lietuvoje, dokumentinis palikimas. Jų dalykiniai laišakai – autentiškas kasdienybės liudijimas, teikiantis žinių apie tarpusavio santykius, gyvenimo būdą, mokslą, tarnystę ir darbą prie lituanistinių raštų. Pasak mokslininkų, beveik visą šimtmetį apėmusi Milku šeimos istorija tampa mėginium, per kurį skleidžiasi platesnis tuometinio lietuviškojo sąjūdžio tekstas ir kontekstas.

Ne programos rėmuose, tačiau

tiesiogiai su Mažosios Lietuvos kultūros tyrimais yra susijęs ir mano pačios 2019 m. parengti Vydūno *Raštų* trys tomai. Man rūpėjo, kad Vydūno kūriniai būtų lengviau prieinami šiuolaikiniam skaitytojui, teatralui, todėl Vydūno dramos pateikiamos šiuolaikine rašyba, o komentaruose didelis dėmesys skiriamas dramų pastatymams nuo Vydūno, iki šių dienų.

- Esate lietuvių literatūros, dramaturgijos tyrinėtoja, vadovėlių bendraautorė ir sudarytoja. Kada ir kaip susidomėjote Vydūno asmenybe bei kūryba?

- Vydūno asmenybe ir kūryba susidomėjau dar studijuodama Vilniaus universitete. Profesorės Viktorijos Daujotytės seminare analizavome Vydūno kūrinius, parašiau seminarinį darbą, vėliau – disertaciją apie Vydūno dramaturgiją. Per seminarus susipažinau su Vaclovo Bagdonavičiaus monografija „Filosofiniai Vydūno humanizmo pagrindai“ ir su monografijos autoriumi, kuris laikui bėgant tapo labai artimu bičiuliu.

- Humanitarinių mokslų daktaro disertaciją Vydūno dramaturgijos tema apgynėte dar 1997 metais. Kuo Jus sudomino ši tema?

- Vydūno dramaturgija susidomėjau neatsitiktinai. Baigusi universitetą, pradėjau dėstyti Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje dramaturgijos paskaitas vaidybos studentams. Skaičiau dramos istorijos paskaitas. Žvelgiant iš plataus lietuvių ir užsienio dramų konteksto, Vydūnas dar labiau atsiskleidė kaip savitas, sudėtingas, labai įdomus kūrėjas. Supratau, kad galima esmingai pratęsti Vinco Mykoliaičio-Putino, parašiusio studiją „Vydūno dramaturgija“,

Jono Lankučio, Rimvydo Šilbajorio, Vigmanto Butkaus, Audronės Barūnaitės-Villeke ir kitų tyrimus. Disertacija atvėrė ir tolimesnių tyrimų perspektyvas.

- 2018 metais, kai buvo minimos 150-osios Vydūno gimimo metinės, su šviesios atminties ilgamečiu Vydūno draugijos vadovu Vaciu Bagdonavičiumi išleidote daugiau kaip 700 puslapių knygą „Vydūnas“. Kuo ši monografija yra išskirtinė, kokių atradimų ją rašydama padarėte Jūs pati?

- Monografijoje siekėme pateikti visuminį Vydūno asmenybės, jo filosofijos, kūrybos vaizdą. Kad tai pavyko, sakau remdamasi Naglio Kardelio recenzija „Išvydę Vydūną“, išspausdinta šiais metais žurnale *Colloquia* (http://www.lti.lt/lt/Colloquia_44/). Pasak N. Kardelio, monografija „Vydūnas“ – „organiskai vientisas triptichas, kuriame randame ne tik daug vertingos (taip pat ir anksčiau neskelbtos) informacijos apie Vydūno asmenybę, gyvenimą ir kūrybą, bet ir – pirmą kartą vydūnistikos istorijoje – tokią išsamią filosofinės ir dramatinės Vydūno kūrybos analizę, sistemiškai pateiktą tame pačiame veikale.“

Rengdama monografiją supratau, kad prasminga tęsti Vydūno kūrybai artimų kūrėjų darbų palyginamuosius tyrimus. Vydūno dramų ir M. K. Čiurlionio kūrinių lyginimą skatina Vytauto Kavolio įžvalga, kad abu jie kuria „individualybės formas po kosminiu gaubtu“. Vydūno dramų ir Marijos Gimbutienės, žymios archeologės, atradusios ikiindoeuropietiską Senosios Europos civilizaciją, lyginimo tiesiog prašyte prašosi archajiškų deivių charakteristikos. Pradėjau gilintis į ryšius su tomis asmenybėmis, kurios asmeniškai buvo susijusios su Vydūnu, panašiai žvelgė į pasaulį, tautosaką, menininko misiją. Pradeda atsiskleisti įdomus kūrybinių idėjų, jas įkūnijančių formų tinklas.

- Šiomet rugsėjį vykusio Vydūno draugijos suvažiavimo metu Jūs vienbalsiai buvote išrinkta naująja Vydūno draugijos pirmininke. Kas lėmė Jūsų apsisprendimą vadovauti draugijai?

- Su šviesios atminties Vaciu Bagdonavičium esame ne kartą kalbėję apie šį išipareigojamą draugijai. Esu labai dėkinga draugijai už pasitikėjimą, ypač garbės pirmininkui Tomui Stanikui,

valdybos nariams, sutikusiems draugijai skirti savo laiką ir idėjas – Algimantui Jucevičiui, Nijolei Laurinkienei, Jurgitai Gedminienei, Eligijui Valskiui, visiems draugijos nariams. Ir norisi šio pasitikėjimo neapvilti. Draugija – ne vienas žmogus, bet bendraminčių susibūrimas. Drauge galima nuveikti daugiau prasmingų darbų.

- Kokie uždaviniai laukia Jūsų kaip Vydūno draugijos naujosios vadovės, kokie draugijos artimiausi planai? Kokią matote šios draugijos ateitį?

- Vydūno draugijoje yra daug labai įdomių ir stiprių asmenybių iš įvairių kultūros sričių, ir iš visos Lietuvos. Tai žmonės, kurie patys telkia aplink save ne tik Vydūno draugijos narius, bet ir buria naujas vydūniečių pajėgas. Draugijos veikla, kaip ir pati Vydūno asmenybė, turi būti išsišakojusi į daugybę šakų. Tai ir tiesioginė pažintis su Vydūno idėjomis, vykstanti Kintų Vydūno kultūros centre, Pagėgių savivaldybės viešojoje Vydūno bibliotekoje, Klaipėdos universitete, organizuojančiame tradicines Vydūnui skirtas konferencijas, kurias palaiko ir globoja rektorius prof. dr. Artūras Razbadauskas, universitete labai aktyviai veikia Vydūno

Vydūno draugijos suvažiavime rugsėjį naująja pirmininke išrinkta A.Martišiūtė-Linartienė (stovi kairėje). T.Staniko nuotr.

draugijos garbės narys, režisierius Juozas Ivanauskas.

Esu dėkinga draugijos nariams, kurie ėmėsi iniciatyvos skatinti Vydūno tekstų pažinimą (kas savaitę vyksta nuotoliniai „Vydūno skaitymai“), pagilinti etninės kultūros pažinimą (Nijolė Laurinkienė nuolat kviečia į Lietuvių literatūros ir tautosakos institute vykstančius nuotolinius seminarus), skleisti sveikos gyvensenos idėjas, ir daugybė kitų veiklų. Vydūno draugija turi atlikti kultūros misiją, skleidžiant Vydūno idėjas. O Vydūno idėjos yra tikrai aktualios globaliame dabarties pasaulyje. Juk svarstant, kokiais ryšiais siejami, o gal, – nesiejami, yra individas, tauta, žmonija, ne tik lietuviams yra aktualus Vydūno pasiūlytas išmintingas *žmogus sau, tautai, žmonijai* ryšio pagrindimas.

Draugijos ateitį matau kaip Vydūno pasaulėjautai artimų, kūrybinių asmenybių bendriją, kuriai rūpi pažinti Vydūno idėjas, tirti ir skleisti žinias apie Vydūno asmenybę ir kūrybą (labai daug šiame bare yra nuveikusi keletą knygų autorė Rima Palijanskaitė), šiuolaikine meno kalba interpretuoti Vydūno kūrinius (tam angažuojasi jaunas režisierius Domininkas Malajėvas, tikiuosi, kad Lietuvos teatro šimtmetį paminėsime su Jono Vaitkaus režisuotu spektakliu pagal Vydūno kūrinius), skleisti šiuolaikiniame pasaulyje humanistines Vydūno idėjas.

Gali kai kam pasirodyti, kad Vydūno draugija yra tarsi memorialas Mažosios Lietuvos kultūros veikėjui. Atsakydama pasitelksiu paminklo Vydūnui Klaipėdoje pavyzdį, kuris parodo, kad ir kultūros asmenybės įamžinimas gali šiuolaikinį pasaulį praturtinti savitu, menišku kūriniu, sukurti mieste originalią atminties erdvę. Taigi, sieksiu, kad ir Vydūno draugija toliau gyvuotų kaip originali atminties, minties ir kūrybos bendrija.

Lietuvos teatro šimtmečiui:

Aušra Martišiūtė-Linartienė
*humanitarinių mokslų daktarė,
profesorė*

Šįmet Nacionalinis Kauno dramos teatras mini 100 metų jubiliejų. Savo veiklą jis pradėjo dar 1920 m. gruodžio 19 d., debiutiniu spektakliu „Joninės“ (rež. J. Vaičkus)

Minint profesionalaus Lietuvos teatro šimtmetį, jį pradėjusį pirmąjį spektaklį, – 1920 metų gruodžio 19 dieną suvaidintą Hermano Zudermano dramą „Joninės“, režisuotą Juozo Vaičkaus, – Gytis

Padegimas parašė dramą „Pakeleivingi“ ir pagal ją sukūrė spektaklį.

G. Padegimas, jau daugelį metų tyrinėjantis J. Vaičkaus gyvenimą ir kūrybą, sukūrė savitą dokumentinę dramą, kurioje atkuriama 1920-ųjų atmosfera, veikia pirmojo spektaklio režisierius J. Vaičkus, vaidinę aktoriai, to meto kultūros žmonės. G. Padegimas, ne tik režisierius, bet ir pedagogas, jis siekia ir edukacinių tikslų. Į personažų lūpas įdėta nemažai teatro istorijos, kritikos, dramos kūrinių citatų. J. Vaičkaus žmona Morta Griškaitė pjesėje papasakoja daug

Pirmojo profesionalaus spektaklio afiša.

Zudermanas, Vaičkus, Padegimas ir kiti

nutikimų iš J. Vaičkaus „Skrajojamojo teatro“ istorijos, į aktorių lūpas įdėti to meto teatro kritikų vertinimai, primenamas to meto dar labai jaunos Lietuvos Respublikos politinis kontekstas. Spektaklyje įkomponuoti ir H. Zudermano dramos „Joninės“ epizodai.

Petrui Vaičiūnui pasiūlius „Joninės“, J. Vaičkus sutiko. Su aktoriais rengiasi Lietuvos profesionalaus teatro premjerai, repetuoja savo bute, siekia paprasto, „čechoviško“ vaidybos stiliaus. H. Zudermano dramos priminimas – toli gražu ne paprasta dokumentinė iliustracija G. Padegimo pjesėje. Šie epizodai įkomponuoti iškalbingame pjesės kontekste. Aktorių kalbą G. Padegimas pasuka link teatro kūrybos prasmingumo, žmogaus gyvenimo prasmės apskritai klausimo. Prasmės klausimas keliamas ir mąstant apie pirmojo profesionalaus Lietuvos teatro spektaklio vertę. Juk spektaklis sulaukė skaudžios ir, greičiausiai, teisingos kritikos, teatro istorijoje laikomas meninės vertės požiūriu nepavykusi. Kokią prasmę turėtume suteikti šiam spektakliui ir jo kūrėjams šiandien, vertindami iš šimtmečio istorijos perspektyvos?

„Pakeleivingų“ aktoriai prasmės problemą nusako Antono Čechovo „Trijų seserų“ citatomis: „Taip ir mūsų nebeatsimins. Užmirš“, „Taip. Užmirš. Toks jau mūsų likimas, nieko nepadarysi. Kas mums atrodo rimta, reikšminga, labai svarbu, – ateis laikas – bus užmiršta arba atrodys nesvarbu“, „Kas žino? O gal mūsų gyvenimas bus laikomas aukštu ir minimas su pagarba?“ Melancholiškomis A. Čechovo citatomis vos vos prisiliečiama prie žmogaus gyvenimo prasmės nujautimo: „Ne tik po dviejų, trijų šimtų metų, bet ir po milijono metų gyvenimas paliks

toks pats, koks buvęs; jis nesikeičia, išlieka pastovus, jis vyksta pagal savo dėsnius, kurie mums nė kiek nerūpi arba kurių jūs niekad nesužinosite. Paukščiai keleiviai, gervės, pavyzdžiui, skrenda ir skrenda, ir kokios tik mintys, didelės ar mažos, bevaikščių po jų galvas, jos vis tiek skris ir nežinos, kodėl ir kur. Jos skrenda ir skris, nors ir kažkokių filosofų jų tarpe atsirastų; ir tegul jie filosofuoja kaip nori, kad tiktai skristų...“

Apie kokią žmogaus gyvenimo prasmę byloja skrendančių paukščių metafora? Atsakymą G. Padegimas įdeda į prieš šimtmetį vykusio spektaklio režisieriaus Juozo (Vaičkaus) lūpas. Kalba šis savo aktoriams jau paryčiais, po įvykusios premjeros, po ilgo vakarojimo:

Režisierius J. Vaičkus

„Juozas (Vaičkus): O man visai nerūpi, ką apie mane galvos ateities žmonės. Ar jie mane geru žodžiu minės, ar blogu, ar gal išvis neminės, nes nelaikys vertu... Nerūpi, nes aš, kaip ir mūsų spektakliai, gyvenu čia ir dabar, ir darau tai, ką galiu daryti čia ir dabar, o

jie gyvens ten ir tada... Darys savo darbus, statys savo spektaklius, žodžiu, gyvens savo gyvenimus ir, jeigu norės, galvos ar atmins kiti žmonės dar po 100 metų... [...] Vaidinom, jaudinomės, baliavojom, prišnekėjom visa ko reikia ir ko nereikia, bet svarbiausia – gerai ar blogai, bet atidarėm lietuvių Dramos teatro vaidyklą. Darėm, ką galėjom ir sugebėjom, tegu kiti padarys geriau... Noriu, kad šita diena, šita naktis niekada mums neužsimirštų – reikia padaryti kažką tokio...“ Kūrybinė energija įgalina ir rimtai dirbti kuriant teatrą, ir leidžiantis į vaikiškos linksmybės kupiną žaidimą, – auštant Juozas su visa aktorių kompanija išlieka pasivažinėti rogėmis ant Nemuno ledo.

„Pakeleivinguose“ pasitelktas A. Čechovas padeda suformuluoti skausmingą žmogaus gyvenimo prasmės klausimą. O atsakymą G. Padegimas randa būtent H. Zudermano „Joninėse“, – žmogaus gyvenimui prasmę suteikia kūrybos energija, trykštanti iš gilios praeities šaltinių. Būtent šią kuriančiąją energiją pajutę žmonės tampa kūrėjais, kuriančioji energija teikia jėgų pakilti virš buitisko gyvenimo menkystės. Juozo (Vaičkaus) kalboje galime atpažinti H. Zudermano dramos veikėjo Georgo žodžių aidą. H. Zudermano drama padeda lietuviško teatro kūrėjams surasti atsakymą, įvardyti, kas suteikia žmogaus gyvenimui prasmę. Į „vaičkišką pozą“ atsistojęs Petras K. (Kubertavičius) sako „Joninių“ veikėjo Georgo tekstą:

„Kaip ten bebūtų, bet vieną kartą į metus būna laisvės naktis... Ar jūs žinote, kas tokią naktį atbunda? Tokią naktį atbunda mummyse nužudytų geidulių šešėliai, tokią naktį sulekia raudonieji ro-

jaus paukščiai, kuriuos privalėme visą gyvenimą sergėti, o kuriems leidome išskristi iš mūsų. Tai senobinis chaosas – tai stabmeldystė mummyse. [...] šiandien – Joninių naktis! Aš pakeliu savo taurę už senobės stabmeldišką ugnį! Tegul jos dega šiandien aukštai-aukštai-aukštai!“

G. Padegimo interpretacijoje „Joninės“ atskleidžia kuriančiosios energijos vertę, kurią H. Zudermanas parodo kaip didžiulį kontrastą paprastam, kasdieniam, buitiskam dramos veikėjų gyvenimui. H. Zudermano personažas ieško žodžių, kad kuo aiškiau įvardytų Joninių ugnies prasmę. Lygina ją su raudonu rojau paukščiu, su senobiniu chaosu, su stabmeldystė mummyse, – ir tai jau yra kūrybos proveržis, kaip ir kitos „Joninių“ veikėjos – Marikės – niūniuojamos senobinės dainos, kurios prasisiveržia jai tarsi savaime („Ką gi tu dainuoji?“, „Aš? Nei nemaniau dainuoti...“). Nors ir užslopinta, nutolusi, kiek aiškiau pajaučiama tik Georgo ir Marikės, H. Zudermano „Joninėse“ ugnis turi labai gilią prasmę.

Kūrybos galią, kuriančiąją energiją, tą raudonąjį rojau paukštį, pasak H. Zudermano, „Pakeleivingų“ veikėjai galiausiai suvokia kaip savo gyvenimo prasmę. O „Pakeleivingų“ prototipai – pirmojo spektaklio kūrėjai, būtent savo kuriančiąją energiją tampa įdomūs ir aktualūs šiandienos teatro kūrėjams, žiūrovams. Dramoje „Joninės“ suradęs atsakymą į „Pakeleivinguose“ keliamą gyvenimo prasmės klausimą, – prasmę suteikia drąsa būti kūrėjais, kūrybiškumo neišsivadėjimas, – G. Padegimas parodo mums, kad pirmajame profesionalaus Lietuvos teatro spektaklyje yra manifestinis kūrybos galios teigimas.

Teatro šimtmečio minėjimas, G. Padegimo „Pirmeiviuose“ pa-

teikta „Joninių“ interpretacija primena mums dar anuomet Vydūno keltą klausimą dėl H. Zudermano kūrybos vietos lietuvių kultūroje. Neįprastai karštai sureagavęs į Kauno teatro atidarymui pasirinktas „Jonines“ („Tautos garbės neatjautimas tiesiog sužeidė mane.“¹), vėliau, jau susibičiuliavęs su H. Zudermanu, Vydūnas nuomone keitė: „Bet kaip Zudermanas žiūri į lietuvius. Kaip jis juos pastato savo veikaluose? [...] Kad jis lietuvius čia žemina, jis mane lankydamas sakė, jis to nenorėjęs, jam skaudu esą, kad aš tą taip atjautęs. [...] „Lietuviškuose nusidavimuose“, kuriuos jis sukūrė, iširodo labiausiai jo linksmas (polinkis) ir gabumas didią veiksmo įtampą sukelti, ale tad ir lietuviškumo ypatumus paskelbti, kartais net gilesnį savo žvilgį į lietuvių ypatybes ir jų gabumus įrodyti.“² Taigi, ar gilesniu žvilgiu lietuvių ypatybes atskleidęs, Mažojoje Lietuvoje – Micikuose, netoli Šilutės, – gimęs Hermanas Zudermanas (Hermann Sudermann, 1857–1928) yra ir Lietuvos kultūros dalis? Ar turėtume H. Zudermano, rašiusio vokiečių kalba, vadinamo vokiečių rašytoju ir dramaturgu, kūrybą priimti į Lietuvos kultūrą, kaip dabar visiškai natūraliai priimame lenkiškai kūrusių Adomo Mickevičiaus, Česlovo Milošo kūrybą? Šiandienos skaitytojams H. Zudermanas daugiausiai žinomas kaip „Lietuviškų apysakų“ („Litauische Geschichten“, 1917) autorius. G. Padegimo „Pirmeiviai“ parodo, kad H. Zudermano kūryba yra ne tik Lietuvos teatro istorijos faktas. Dramatiški H. Zudermano kūriniai atveria naujų interpretaci-

¹ Vds., Valdžios teatras, *Darbymetis*, 1921, Nr. 1, p. 24.

² Vydūnas. Hermanas Zudermanas ir mes, *Lietuvos keleivis*, 1931 m. sausio 22 d.

Šakiuose ir Tolminkiemyje

Lapkričio 3 dieną Šakių kultūros centro galerijoje atidaryta dailininkų plenero "K. Donelaičio paletė", pernai rugsėjo mėnesį vykusio Tolminkiemyje esančiame K. Donelaičio memorialiniame muziejuje paroda. Joje savo tapybos darbus pristato po aštuonis dailininkus iš Lietuvos ir Karaliaučiaus (Kaliningrado) srities. Iš viso parodoje – 34 dailės darbai.

Lietuvai plenere atstovavo dailininkai iš Šakių, Vilkaviškio rajonų, Marijampolės ir Kalvarijos savivaldybių. Savo darbuose jie atskleidė rudenėjančio Tolminkiemio grožį, pavaizdavo ir patį poemos "Metai" autorių K. Donelaitį, jo aplinką bei talentus. Įdomius, išraiškingus darbus sukūrė ir aštuoni menininkai iš Karaliaučiaus krašto.

Šis pleneras ir jo darbų paroda surengti įgyvendinant Lietuvos ir Rusijos Federacijos bendradarbiavimo per sieną 2014-2020 metų programos projektą „Kultūros paveldas pasienio regione – turizmui ir bendradarbiavimui“. Pernai po plenero jame sukurti darbai buvo eksponuojami Tolminkiemyje, vėliau – Karaliaučiaus istorijos ir meno muziejuje, kurio filialas yra K. Donelaičio muziejus Tolminkiemyje.

Projekto naujoji koordinatė Šakiuose Aušra Slidziauskienė plačiau pristatė projekto veiklas, papasakojo, kokie darbai šiame projekte numatyti rekonstruojant Kidulių dvaro rūmų Šakių rajone svirną ir pritaikant jį visuomenės reikmėms. Naująją parodą pristatė buvusi ilgametė Šakių savivaldybės administracijos švietimo, kultūros ir sporto skyriaus vedėjo pavaduotoja ir šio projekto koor-

Marijampolėje – dailininkų plenero “K.Donelaičio paletė” darbų paroda

Parodos atidarymo Šakiuose akimirka Organizatorių nuotr.

dinatorė Aurelija Papiėvienė. Ji papasakojo apie tai, kokie darbai ir veiklos projekte buvo numatyti, kas jau padaryta, kaip buvo ruošiamasi dailės plenerui.

Projekto iniciatoriaus ir partnerio – viešosios įstaigos Nemuno euroregiono Marijampolės biuro direktorius Gintaras Skamaročius papasakojo, kaip kilo ir buvo brandinama šio projekto idėja, kiek buvo įdėta pastangų projekto parengimui ir finansavimo gavimui. Jis pabrėžė, kad koronavirusas gerokai pakoregavo projekto įgyvendinimą, tad ir ši paroda, kurią planuota atidaryti Šakiuose dar kovo mėnesį, pristatoma tik dabar.

Direktorius džiaugėsi, kad parodą pavyko surengti ir tuo pačiu dar kartą prisiminti K.Donelaičio ir Tolminkiemio paveldą, jų artumą šiandien paveikslų meno kalba. G.Skamaročius priminė Lietuvos naujojo ambasadoriaus Rusijos Federacijoje Eitvydo Bajarūno žodžius, jog K.Donelaičio kultūra ir šis projektas dabar yra ta grandis, kuri jungia dvi kaimynines šalis ir jų kūrybingus žmones.

Renginio dalyvius sveikino Šakių rajono savivaldybės kultūros, švietimo ir sporto skyriaus vedėjas

Elvydas Pauliukėnas. Jis pasidžiaugė, kad tokia įspūdinga paroda atkeliaavo į Šakius, kad plenerė puikius darbus sukūrė šio krašto dailininkai Audronė Vorevičienė, Birutė Jakštienė, Lolita Rūgytė ir Jonas Daniliauskas.

Parodos atidaryme dalyvavę dailininkai A.Vorevičienė, J.Daniliauskas, L.Rūgytė pasidalino savo įspūdžiais ir pastebėjimais iš pernai vykusio plenero Tolminkiemyje, sakė, kad jiems tai buvusi labai įdomi ir vertinga patirtis bei galimybė kurti ypatingoje vietoje, taip pat pabendrauti su kaimyninės šalies dailininkais.

Parodos atidarymą nuotoliniu būdu stebėjo ir projekto partneriai – Karaliaučiaus srities istorijos ir meno muziejaus darbuotojai. Parodą iki visuotinio karantino dar suspėjo pamatyti nemažai žmonių, į ją savo mokinius buvo atsivedę Šakių dailės mokytojai.

Gruodžio 10 dieną ši paroda pradėta eksponuoti Marijampolės kultūros centro M.B.Stankūnienės menų galerijoje. Dėl karantino apribojimų jos atidarymas vyko nuotoliniu būdu, o parodą galima apžiūrėti virtualiai.

Atidarant šią parodą Marijampolėje, G.Skamaročius dar kartą papasakojo apie projektą ir plenerą Tolminkiemyje, kurio metu buvo sukurti šie darbai. Nuotoliniu būdu iš Karaliaučiaus istorijos ir meno muziejaus kalbėjusi plenero koordinatore, šio muziejaus

meno sektoriaus vadovė Valentina Pokladova prisiminė patį plenerą, tai, kaip jo metu sekėsi dirbti ir bendrauti dailininkams iš kaimyninių šalių. Ji pasidžiaugė, kad bendravimas pavyko, kad susirinko gabūs, originalūs ir įdomūs menininkai, kurie sukūrė išties įsimenančius meno kūrinius, dabar eksponuojamus parodoje.

Apie savo įspūdžius plenerė vaizdo konferencijoje pasidalino dailininkė iš Vilkaviškio rajono Audronė Gurinskienė. Pasak jos, pleneras buvo įdomi patirtis, kolėgos dailininkai – tikri profesionalai, dirbti buvo įdomu, o pati aplinka, Tolminkiemis, kur kadaise gyveno K.Donelaitis, nuteikė ypatingai. Kartu tai buvo ir nemaža atsakomybė.

Atidaryme dalyvavusi Jungtinio techninio sekretoriato, administruojančio šiuos projektus atstovė Sigutė Mečkovskienė pasidžiaugė, kad parodos atidarymas įvyko ir tokiomis sudėtingomis sąlygomis, kai muziejuose bei galerijose susitikti nėra galimybės. Paroda džiaugėsi ir jos dalyvius taip pat sveikino Karaliaučiaus istorijos ir meno muziejaus direktoriaus pavaduotoja Olga Ščeglova. Pasak jos, kaimyninių šalių menininkai, kultūros žmonės turėtų ir toliau bendradarbiauti, nepaisant visų sąlygų ir aplinkybių.

Visi parodos darbai buvo nu-fotografuoti ir sudėti į filmuotą medžiagą, kurią jau pirmosiomis parodos dienomis pamatė daugiau kaip tūkstantis lankytojų. Šiuos darbus ir toliau galima apžiūrėti K.Donelaičio draugijos “Facebook” puslapyje.

Algis Vaškevičius

Akvarelėse – ir nykstantis Mažosios Lietuvos architektūros paveldas

Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės Valdovų rūmuose Vilniuje spalio viduryje buvo atidaryta garsaus dailininko, keliautojo, senosios Rytų Prūsijos ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės architektūros paveldo metraštininko Romano Borisovo darbų paroda „Istorija ir atmintis. Romano Borisovo akvarelės“.

Joje pristatomi per daugiau nei keturis dešimtmečius sukurti 78 išskirtiniai darbai – akvarelės ir eskizai, atskleidžiantys nykstantį architektūros paveldą – senąsias bažnyčias ir koplyčias, rūmų ir pilių griuvėsius, skersgatvius ir kiemus. Šios R. Borisovo akvarelės – lyg nuotraukos, apgautos paslapties šydu, tikroviškos, pilnos nostalgijos buvusiam Karaliaučiaus krašto grožiui.

Tarsi architektūros istorikas dailininkas savo akvarelėse per daugiau kaip 50 metų įamžino tai, kas niekad os nebegrįš. Iš jo paveikslų lyg fantastiniame filme išnyra pribloškiantys vaizdiniai: apleisti, piktžolėmis apaugę, kadaise derlingi laukai, tušti, apleisti, kiaurais stogais, kulkų išvarpytomis sienomis bei durimis kaimų ir miestų statiniai, bestiklės vis dar gražių, didingų namų, pilių skausmingai žiojėjančios langų kiaurymės. Akvarelėse viskas tikra – ir įskilusios plytos, suaižėjusios sienos, ir medeliai ant stogų, cemento plytų nemokšiški inkliuzai.

R. Borisovas 1973 metais baigė Vilniaus dailės akademiją, kur

mokėsi dizaino. Savo akvarelėse dailininkas labai tiksliai atkuria pačių įvairiausių pasaulio miestų senosios architektūros vertybes, bet kur kas įdomesni jam visada buvo nykstantys pastatai ir griuvėsiai, todėl jis dažnai yra pavadinamas griuvėsių dailininku.

Dailininko kūryboje vyrauja istorinė tema, nes visas jo gyvenimas buvo pašvęstas Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ir Rytprūsių (Mažosios Lietuvos) architektūrinio paveldo tyrinėjimui ir jų vaizdiniam dokumentavimui.

„Šie darbai ypatingi tuo, kad

prasideda svarbiausiam Lietuvos valstybės istoriniame centre – sostinėje Vilniuje. Šalia lankytoji pristatomi dabartinėje Baltarusijoje ir Ukrainoje esantys kultūros paveldo objektai. Paroda baigiama akvarelėmis, kuriose vaizduojama smarkiai besikeičianti, nykstanti ir vis mažiau senosios istorinės tapatybės turinti Rytų Prūsija, dabartinis Karaliaučiaus (Kaliningrado) kraštas.

2007 metais iš Vilniaus dailininkas persikėlė gyventi į Nidą, tad atsirado dar daugiau galimybių užfiksuoti akvarelėse Mažosios Lietuvos paveldą. 2007-2015 metais jis surengė daugybę savo parodų įvairiuose Lietuvos miestuose, taip pat Lenkijoje, Liuksemburge, Vokietijoje, o Karaliaučiaus krašte – net 19 parodų. Jo akvarelės ne kartą eksponuotos ir parodose Italijoje.

Iš viso R. Borisovas yra nuliejęs per 800 akvarelių, sukūręs ke-

Naujoji paroda Valdovų rūmuose sulaukė nemažo lankytojų dėmesio.
A. Vaškevičiaus nuotr.

liais dešimtis tapybos ir grafikos darbų, daugiau kaip šimtą eskizų. Per kelis dešimtmečius Lietuvoje ir užsienyje surengtos 88 personalinės jo darbų parodos.

yra tarsi tikroviškos fotografijos. Daugelyje savo darbų dailininkas sąmoningai vaizduoja negailestingai laiko ir žmogaus sugriautus istorinius pastatus, tuščius, apleistus, piktžolėmis apaugusius jų griaučius. Jis lyg istorikas, vaizdu įtaigiai fiksuojantis praeities pėdsakus, dokumentiką“, – teigia dr. Živilė Mikailienė, kartu su Marijumi Uzorka rengusi šios parodos koncepciją ir ekspozicijos planą.

Parodą iš viso sudaro trys dalys – „Senasis Vilnius“, „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės paveldas“ ir „Rytų Prūsija“. Paroda

Už savo kūrybą 2017 metais jam įteikta Liudviko Rėzos premija. Tada paklaustas, kodėl po dizaino studijų pasirinko kitą kryptį, dailininkas paaiškino, jog „tuometis dizainerio darbas numatydavo sėdėjimą darbe „nuo – iki“, ir aš tai toleravau tol, kol neatsirado galimybė pereiti dirbti į Lietuvos dailės fondo sistemą (dailės kombinatą), kur menininkai dirbo lais-

vai, be darbo valandų apribojimų. Tuomet atsirado laiko ir noro grįžti prie akvarelės.“

Karaliaučiaus krašte yra ir menininko giminės šaknys. Pirmą kartą jis ten apsilankė su tėvu dar būdamas šešiolikos metų, ir tada giliai atmintin įsirėžė ten matyti vaizdai. „Mažoji Lietuva arba Rytprūsiai, vadinkime kaip norime, mano kūryboje užima išskirtinę vietą. Čia ir mamos pasakojimai vaikystėje, ir mano paties pirmieji įspūdžiai, 1965 metais apsilankius ten. Tai buvo ir yra kraštas, kuriam gyvenimas numatė labai savitą likimą. Aš tiesiog pajutau, kad tai yra mano tema“, - pasakojo dailininkas.

Pasakjo, vėliau gyvenime pradėjo rutuliotis stebuklingi sutapimai, kurie leido išsamiai išstudijuoti šį kraštą - tai ir tarnyba kariuomenėje, ir buriavimas Kuršių mariose, ir važinėjimas nuolat ten su automobiliu. Jau tada jis turėjo labai tikslūs senus žemėlapius, kurie leido be baimės landžioti pačiais siauriausiais takeliais.

„Karaliaučiuje visuose muziejuose yra mano dailės darbų. Karaliaučiaus miesto istorijos muziejus „Friedlando vartai“ turi savo ekspozicijoje net atskirą mano darbų salę. Iš viso ten po muziejus yra išsibarstę virš 60 mano akvarelių, o kiek dar jų yra privačiose kolekcijose, kurių savininkai - nuo gubernatorių iki eilinių meno mėgėjų“, - sakė R.Borisovas.

Dailininko pastangos įamžinti nykstantį architektūros paveldą tęsiasi jau daugiau kaip 50 metų, o jo akvarelių šviesa saugo dingusių pastatų grožį, kuris kaip istorijos liudininkas išliks amžiams. Buvo planuota, kad paroda Valdovų rūmuose veiks iki 2021 metų sausio pabaigos, bet karantinas šią datą gali pakeisti.

Algis Vaškevičius

Ingė Lukšaitė: „Esu sujaudinta jūsų dėmesio“

K.Donelaičio medalį „Širdings brolau...“ G.Skamaročius įteikė I.Lukšaitei.

A.Vaškevičiaus nuotr.

Šiais metais tradiciškai pasitinkant Tilžės akto pasirašymo metines buvo paskelbti K.Donelaičio medalio „Širdings brolau...“ laureatai. Vienas iš šių medalių lapkričio 30-ąją buvo įteiktas kultūros istorikei, docentei habilituotai humanitarinių mokslų daktarei Ingei Lukšaitei.

Ji medaliu apdovanota už ilgametį Mato Pretorijaus kūrybos ir asmenybės nagrinėjimą bei populiarinimą, mokslinius darbus, kūrybą, straipsnius spaudoje, bendradarbiavimą ir informacijos teikimą žurnalui "Donelaičio žemė" bei kitiems leidiniams.

Medalį laureatei įteikęs K.Donelaičio draugijos pirmininkas Gintaras Skamaročius nuoširdžiai pasveikino laureatę, padėkojo jai už darbus, populiarinančius Mažąją Lietuvą, taip pat Mato Pretorijaus kūrybos ir asmenybės tyrinėjimus, kuriems docentė paskyrė daug savo gyvenimo metų. Pirmininkas jai linkėjo sveikatos,

energijos ir kad ji toliau sėkmingai tęstų šiuos savo darbus.

„Esu labai sujaudinta jūsų dėmesio ir gaudama šį man labai svarbų apdovanojimą. Jis man tikrai labai daug reiškia, ir džiaugiuosi, kad mano veikla, mano tyrinėjimai yra įvertinti. Daug savo gyvenimo metų teko paskirti mėgstamai veiklai, ir džiaugiuosi, kad pavyko šį tą padaryti.

Linkiu visiems nepamiršti Mažosios Lietuvos, labai džiaugiuosi, kad Kristijonas Donelaitis šandien yra minimas, skaitomas, pasirodo nauji jo kūrybos vertimai į užsienio kalbas. Tęskite ir toliau šį gyvybiškai svarbų darbą“, - sakė atsiimdama apdovanojimą I.Lukšaitė.

Pokalbį su I. Lukšaitė „Istorija bando užpildyti atsiveriančias tuštumas“ spausdinome praėjusiame žurnalo „Donelaičio žemė“ numeryje

DŽ informacija

Tilžės Akto pasirašymo 102-osios metinės paminėtos ir karantino sąlygomis

Lapkričio 30-ąją buvo minimos 102-osios Mažosios Lietuvos prisijungimo prie Didžiosios Lietuvos (Tilžės) Akto pasirašymo metinės. Šiemet dėl koronaviruso pandemijos surengti tokio paminėjimo kaip ankstesniais metais nebuvo galimybės, bet ši data nebuvo pamiršta. Lapkričio 29-ąją bendraminčių bū-

relis su vėliavomis rinkosi Kauno Vytauto Didžiojo karo sodelyje, kur prie Mažosios Lietuvos patriarchy vadınamo Martyno Jankaus biusto simboliškai paminėjo Tilžės Akto pasirašymo dieną.

Lapkričio 30-ąją Kristijono Donelaičio draugijos pirmininkas Gintaras Skamaročius, Seimo narys, laikinosios Mažosios Lietuvos draugų grupės vadovas Laurynas Kasčiūnas ir Mažosios Lietuvos reikalų tarybos pirmininkas Vytautas Šilas atmintiną datą paminėjo susitikdami ir išskleisdami Mažosios Lietuvos vėliavą ant Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos laiptų.

„Šio testamentinio Akto 102-ųjų metinių proga nuoširdžiai sveikinu visus Mažosios Lietuvos bičiulius, o ypač Mažosios Lietuvos reikalų tarybos narius, prisimenančius ir kitiems primenančius šią reikšmingą lietuvių tautos gyvenimo dieną“, - teigė savo pasveikinime V.Šilas.

Tradicškai artėjant Tilžės Akto minėjimo dienai autoritetinga aštuonių asmenų komisija, kurią sudaro Kultūros ministerijos, Lietuvos rašytojų sąjungos bei

Tilžės aktas simboliškai paminėtas ir Vilniuje. Organizatorių nuotr.

Kristijono Donelaičio draugijos ir kitų įstaigų atstovai paskelbė šių metų Kristijono Donelaičio medalia „Širdings brolau...“ laureatus. Šiemet medalis skirtas trimis moterims - kultūros istorikė, docentė, habilituota humanitarinių mokslų daktarė Ingė Lukšaitė juo apdovanojama už ilgą matą Pretorijaus kūrybos ir asmenybės nagrinėjimą bei populiarinimą, mokslinius darbus, kūrybą, straipsnius spaudoje, bendradarbiavimą ir informacijos teikimą žurnalui "Donelaičio žemė" bei kitiems leidiniams.

Rašytoja, vertėja, visuomenininkė Rūta Daujotaitė - Leonova - už K. Donelaičio, Martyno Liudviko Gedimino Rėzos bei kitų lietuvių rašytojų kūrybos vertimus ir populiarinimą Karaliaučiaus krašte, savosios kūrybą, Mažosios Lietuvos istorinio paveldo ir lietuvių kalbos puoselėjimą, Karaliaučiaus lietuvių bendruomenės telkimą, tarptautinio bendradarbiavimo skatinimą. Visuomenininkei Jolitai Donėlienei medalis skirtas už ilgą matą K. Donelaičio atminties ir aplinkos puoselėjimą, K. Donelaičio draugijos Šiaulių skyriaus veiklos, įskaitant išvykų

į Tolminkiemį, Lazdynėlius ir kitas Karaliaučiaus krašto atmintinas vietas bei jose vykusią talkų ir kitų renginių organizavimą, kultūrinę veiklą ir gerumo akcijas Šiaulių krašte.

Kristijono Donelaičio draugijos pirmininkas G. Skamaročius tą pačią dieną spėjo pasveikinti ir medalių įteikti

I. Lukšaitėi. Docentė nuoširdžiai padėkojo už šį pasveikinimą ir apdovanojimą, sakė, kad labai vertina jai parodytą dėmesį ir jos darbų Mažosios Lietuvos labai įvertinimą. Kitoms dviem nominantėms šis apdovanojimas bus įteiktas artimiausiu metu.

Tos dienos vakare nuotoliniu būdu buvo surengta ir vaizdo konferencija, kurioje Lietuvos Konstitucinio Teismo pirmininkas prof. Dainius Žalimas apžvelgė genocido teisinę sąvoką, Tilžės Akto istoriją pristatė Lituaniistikos tyrimų ir studijų Centro Jungtinėse Amerikos Valstijose, Čikagoje tarybos pirmininkas dr. Robertas Vitas, taip pat joje dalyvavo prof. Kęstutis Skrupskelis, JAV Pietų Karolinos universiteto profesorius, Vytauto Didžiojo universiteto garbės daktaras, publicistas Vidmantas Valušaitis, apžvelgęs Kazio Škirpos dokumentus dėl Klaipėdos krašto, o renginį moderavo tarptautinių santykių instituto Londone asocijuotas narys dr. Darius Furmonavičius, pateikęs išvalgų dėl okupacijos neteisėtumo.

DŽ informacija

Suomijoje paminėtas Kristijono Donelaičio Lietuvos bičiulių draugijos įkūrimo 30-metis

Lapkričio 19 dieną Suomijos sostinėje Helsinkyje iškilmingai buvo paminėtas Kristijono Donelaičio Lietuvos bičiulių draugijos įkūrimo 30-metis. Jame dalyvavęs Lietuvos ambasadorius Suomijoje Giedrius Kazakevičius pasveikino susirinkusius svečius su šios draugijos veiklos garbingu jubiliejumi.

„Šiais metais minime Lietuvos valstybės nepriklausomybės atkūrimo trisdešimtmetį, tad nenuostabu, kad ištikimi Lietuvos bičiuliai suomia 1990 m. nieko nelaukdami nusprendė atkurti pokario metais dėl geležinės uždangos ir Lietuvos okupacijos nutrūkusius Suomijos ir Lietuvos draugijos ryšius bei įkūrė „Donelaičio“ draugiją, kuri iš karto ėmėsi megzti ir stiprinti kontaktus tarp suomių ir lietuvių - o juk žmonių ryšiai suartina tautas ir valstybes“, - sakė jis.

G.Kazakevičius pasidžiaugė, kad stiprinant dvišalius ryšius tarp Lietuvos ir Suomijos „Donelaičio“ draugija yra ilgametis ir vertingas Lietuvos ambasados Suomijoje partneris - per šiuos tris dešimtmečius kartu įgyvendinta daugelis kultūrinių, visuomeninių ir kitokių projektų, kartu minimos svarbios sukaktys, pavyzdžiui, 2019 metais įvairiuose Suomijos miestuose buvo kartu organizuoti Baltijos kelio 30-mečiui skirti renginiai.

Lietuvai atkūrus nepriklausomybę lietuviai vyko į Suomiją studijuoti, dirbti mokslinį darbą. 1990 Ullos-Liisos Heino iniciatyva atkurta draugija pavadinta K. Donelaičio Lietuvos bičiulių draugija. Ji turi savo skyrių Turku mieste, draugijos narių skaičius viršija tris šimtus. Draugijos tikslas – skleisti žinias apie Lietuvą ir plėtoti lietuvių ir suomių kultūrinius santykius.

Draugija kasmet teikia stipendijas Šakių rajono Plokščių (XIX a. pabaigoje čia gyveno suomių kalbininkas J.J. Mikola su žmona M. Talvio) mokyklos mokiniams, Suomijoje rengia lietuvių menininkų parodas, koncertus, parodas, kino festivalius. 2010 m. buvo įkurtas draugijos Kultūros klubas, kuris rengia diskusijas Lietuvai ir Suomijai aktualiomis temomis.

K. Donelaičio draugijos Lietuvių klubas nuo 2006 veikia kaip Suomijos lietuvių bendruomenė (pirmininkė Eglė Aronen), kartu su K. Donelaičio draugija ir Lietuvos ambasada Suomijoje organizuoja Lietuvos ir Suomijos valstybinių, tautinių, religinių švenčių, atmintinų datų minėjimus, Lietuvos menininkų pasirodymus, parodas, knygų pristatymus, susitikimus su žurnalistais, visuomenės veikėjais, politikais.

Suomijoje, Salo miesto „Mėlynojo namo galerijoje“ buvo surengta klaipe diečių tapybos paroda „Kristijonas Donelaitis. 300 metų jubiliejų pasitinkant“, kurioje eksponuoti Klaipe dės ir Karaliaučiaus dailininkų 2011-ųjų vasarą Tolminkiemyje vykusiame tarptautiniame plenere sukurti darbai. Prieš tai ši paroda eksponuota buvusioje Tolminkiemio bažnyčioje, Karaliaučiaus istorijos ir meno muziejuje, „Klaipe dės galerijoje“ ir Lietuvos Seime.

Lietuvos ambasadoje Helsinkyje 2017 metų vasario 16 dieną Donelaičio Lietuvos bičiulių draugijos pirmininkas prof. Hannu Nie-

Draugijos 30-mečio minėjimas surengtas Helsinkyje.

Organizatorių nuotr.

mi iškilmingos ceremonijos metu Lietuvos valstybei perdavė saugojimui savo seneliui Aukusti Robertui Niemi 1928 m. įteiktus Lietuvos valstybės apdovanojimus: Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Gedimino ordiną ir Lietuvos nepriklausomybės medalį, skirtą Nepriklausomybės dešimtmečiui (1918–1928).

Profesorius A. R. Niemi garsino Lietuvos vardą Suomijoje XX a. pr., ne kartą lankėsi Lietuvoje, rinko tautosaką ir leido jos rinkinius, parengė Lietuvos švietimo reformos pagrindus. Jis rinko lietuvių liaudies dainas, 1912 m. drauge su kunigu A.Sabaliausku paskelbė jų rinkinį, 1913 m. suomių, 1932 m. – lietuvių kalbomis išleido veikalą „Lietuvių liaudies dainų tyrinėjimai“, studijavo lietuvių literatūrą ir publikavo straipsnius šia tema.

Negauta patvirtinimo tarp Suomijos lietuvių daug metų sklاندžiusiai gražiai legendai, kad prof. A.R.Niemi kadaise į suomių kalbą išvertė ir K.Donelaičio „Metus“... Ar tokių ketinimų ir būta – nežinia, tačiau tai netrukdo Lietuvos valstybinių švenčių proga puošti Suomijos lietuvininko kapą gėlėmis.

Parengė A.Vaškevičius

K. Donelaičio draugijos įkūrėjui Gustavui Juozupaičiui – 125-eri

Gustavas Juozupaitis (gimė 1895 m. spalio 24 d. Berštinkuose, Plaškių valsčiuje Tilžės apskrityje, mirė 1954 m.

balandžio 14 d. Panevėžyje) Mažosios Lietuvos visuomenės veikėjas, ekonomistas, poetas, pasirašinęs slapyvardžiu Sėjus. Minime 125-ąsias jo gimimo metines.

Manoma, kad šešias gimnazijos klases baigęs G. Juozupaitis mokėsi Tilžės vidurinėje mokykloje, kuri rengdavo vidutinius valdininkus ir tarnautojus. Be to, jis baigė finansinius kursus, mokėjo prancūzų ir anglų kalbas. G. Juozupaitis 1919 m. įsteigė Tautinį lietuvių banką Klaipėdoje ir iki 1938 m. kovo mėn. Buvo jo direktoriumi.

Mums G. Juozupaitis yra itin svarbus kaip Donelaičio draugijos, įkurtos 1921 m. Klaipėdoje pirmininkas (1921-1930 m.) ir kasininkas (bibliotekininkas). Kaip Donelaičio draugijos pirmininkas Klaipėdos mokytojų seminarijoje 1928 m. jis organizavo vokiečių keliautojo paskaitą apie Tibetą.

Be to, jis dar buvo „Santaros“ draugijos pirmininkas ir išdininkas, 1922 m. - vienas „Aukuro“ draugijos steigėjų. 1924-1925 m. su Jokūbu Stikloriumi jis įkūrė ribotos atsakomybės bendrovę „Sargas“ įvairiai spaudai leisti ir leido Lietuvos vyriausybės politikai artimą laikraštį „Pajūrio sargas“, 1924-1926 m. - dienraštį „Klaipėdos žinios“.

Nacių Vokietijai 1939 m. kovo mėn. užgrobus Klaipėdos kraštą, G. Juozupaitis apsigyveno Panevėžyje. Šiame mieste, o taip pat Biržuose dirbo įmonių buhalteriu. Sovietinė propoganda teigė, kad jis susirgo psichine liga, sunaikino visus asmeninius dokumentus, fo-

tografijas bei eilėraščius sudegino ir 1954 metais nusižudė. Atvėrus KGB archyvų medžiagą tikriausiai sužinosime kitokią istoriją.

Jis Klaipėdos krašto prijungimo prie Lietuvos Respublikos proga parašė eilėraščių, kuriuos mėgo tuometis jaunimas, juos 1914-1924 metais spausdino daugiausia Mažosios Lietuvos laikraščiuose „Prūsų Lietuvos savaitraštis“, „Prūsų lietuvių balsas“, „Rytojus“ ir „Nauja lietuviška ceitunga“, taip pat kalendoriuose.

Mažosios Lietuvos kalendoriams jis parašė 8 apžvalginius ir probleminius straipsnius, kurių pagrindinė tema – lietuviškų ekonominių bendrovių ir įstaigų veikla. G. Juozupaitis nuoširdžiai sutiko Klaipėdos krašto prijungimą prie Didžiosios Lietuvos („Sveiks, krašteli išvadotas“), eilėmis bandė išsakyti buities apmąstymus ir savo nuotaikų kaitą.

2021-ųjų rugsėjo 13 dieną sukaks lygiai 100 metų, kai įsteigta Kristijono Donelaičio draugija, susikūrusi iš Klaipėdoje veikusios jaunimo draugijos „Jūra“ aktyvių narių. Donelaičio draugija prisidėjo prie Klaipėdos lietuviškos visuomenės stiprinimo, Klaipėdos krašto atgavimo 1923 m. Stiprėjančio fašizmo aplinkoje ji savo veiklą turėjo nutraukti. 1992 metų kovo 14 dieną Vilniuje K. Donelaičio draugija buvo atkurta, jos vienas svarbiausių steigėjų ir pirmininkas daug metų buvo Napoleonas Kitkauskas, 2021 metų sausio 5 dieną minintis savo 90-metį. Prisimindami K. Donelaičio draugijos istoriją, būtinai turime prisiminti ir ją įsteigusį G. Juozupaitį.

Tikimės šimtmečio proga deramai įamžinti šią svarbią asmenybę.

DŽ informacija

Spalio 17 dieną Kaune surengta konferencija „Mažvydo šviesa“, kuri buvo skirta 500-osioms pirmosios rašytinės lietuviškos knygos autoriaus Martyno Mažvydo gimimo metinėms. Joje buvo skaitomi įdomūs pranešimai, skambėjo Vydūno ir kitų autorių dainos, buvo rengiama rezoliucija, kurią nutarta dar tobulinti.

Enciklopedijose „Katekizmo prastų žodžių...“ autoriaus gimimo data dažniausiai nurodoma 1520 metai, nors kartais galima rasti ir kitą datą – 1510 metus. Išties tiksliai M. Mažvydo gimimo data nėra žinoma – tam, kad ją pavyktų išsiaiškinti, reiktų ilgo ir kruopštaus darbo Vokietijos archyvuose, nors nemažai mokslininkų ir istorijos tyrinėtojų mano, kad būtent 1520 metus reiktų laikyti jo gimimo metais.

Renginys Kaune prasidėjo Vilniaus mokytojų namų žemaičių folkloro ansamblio „Tyklė“ (vadovė – Vitalija Brazaitienė) atliekama daina. Šios konferencijos vienas iš organizatorių – viešosios įstaigos Karaliaučiaus lietuvių bendruomenė vadovas Sigitas Šamborskis priminė, kad šiomis dienomis minima liūdna data – Mažosios Lietuvos gyventojų genocido diena – tada žuvusiųjų atminimas buvo pagerbtas tylos minute.

Konferencijos dalyvius sveikino Seimo narys istorikas Arvydas Anušauskas. Jis pabrėžė, kad istorijos tyrimai niekada nesibaižia. Linkėjimus konferencijos dalyviams taip pat perdavė Seimo vicepirmininkė Rima Baškienė, Lietuvininkų bendrija „Mažoji Lietuva“ ir kiti.

Išsamų ir įdomų pranešimą „Reformacija, Prūsijos hercogas (kunigaikštis) Albrechtas Brandenburgietis ir Martyno Mažvydo 500-osios metinės“ perskaitė istorikas enciklopedininkas Algirdas Matulevičius. Šio pranešimo

500-osios Martyno Mažvydo gimimo metinės paminėtos konferencija Kaune

pradžią galima rasti ketvirtajame 2020 metų žurnalo „Donelaičio žemė“ numeryje.

„Tyklės“ kolektyvo vadovė V.Brazaitienė susirinkusiems paminėjo, kad M.Mažvydas į savo „Katekizmą“ sudėjo 11 giesmių su natomis. Keletą tų giesmių galėjo išgirsti ir renginio dalyviai.

Etninės globos tarybos Žemaitijos regiono pirmininkas Virginijus Jocys kalbėjo apie tai, kokia yra etninės kultūros svarba, prisiminė savo dvejus metus užtrukusius tyrinėjimus Karaliaučiaus krašte bei teigė, kad valstybinės institucijos kartais nespėja atlikti svarbių darbų ir todėl yra sveikintinos privačios iniciatyvos.

Rašytojas, publicistas Laimonas Inis pasidalino savo prisiminimais iš apsilankymų Karaliaučiaus krašte bei teigė, kad apie to krašto praeitį turėtų kalbėti ne tik istorikai, bet ir kūrėjai, rašytojai, nes tai labiau veikia skaitytoją. Jis pats teigė besidomintis Mažosios Lietuvos mitologija, o ten kiekvienas medis, upelis ar kalnelis tarsi kalba su mumis ir liudija įdomią to

krašto praeitį. Jis perskaitė keletą ištraukų iš savo kūrybos.

S.Šamborskis savo pranešime „Lietuvybė Karaliaučiaus krašte Mažvydo šviesoje“ priminė, jog prieš 500 metų Reformacijos dvasia apšvietė daugelį amžių tautinę priespaudą kentusią Prūsiją. Paskutinis Vokiečių ordino didysis magistras, pirmasis Prūsijos kunigaikštis Gediminaitis Albrechtas (Albertas) Brandenburgietis 1544 metais buvo Karaliaučiaus Albertinos universiteto įkūrimo iniciatorius. Jo pakviesti iš Lietuvos Didžiosios kunigaikštystės į Karaliaučių pasitraukė Stanislovas Rapolionis, Abraomas Kulvietis ir jo mokinys Vilniuje Martynas Mažvydas.

„Prieš 500 metų 1520 lapkričio 17 dieną dabartinio Šilutės rajono Lukstėnų kaime (Žemaičių Naumiesčio, Gardamo, Švėkšnos trikampyje) gimęs Martynas Mažvydas Vaitkūnas parengė ir Karaliaučiuje 1547 metais Albrechto rūpesčiu ir lėšomis išleido pirmąją lietuvišką knygą „Katekizmas“. Albrechto iniciatyva išleisti ir trys

katekizmai prūsų kalba. Dėl reformacijos Prūsijos viešajame gyvenime imta plačiau vartoti prūsų, lietuvių, lenkų kalbas. Albrechtas skyrė lėšų lietuviškos parapijoms ir pradžios mokykloms Mažajoje Lietuvoje steigti, religinei literatūrai leisti. Rėmė reformaciją Lietuvos Didžiojoje kunigaikštystėje ir Lenkijoje, čia stiprino savo įtaką“, - sakė pranešėjas.

Pasak jo, „minėdami Mažvydą negalime pamiršti jo kunigystės Ragainėje nuo 1548 iki pat mirties 1563 kovo 21d., po Mažvydo ragainiškių sielovada ir lietuvių besirūpinusių daugiausia žemaičių kilmės liuteronų kunigų Augustino Jomanto, Simono Vaišnoro, beje, įkūrusio pirmąją Ragainės parapajinę lietuvišką mokyklą, Jono Naunyno, Frydricho Milkaus. Negalima pamiršti tilžiško Danieliaus Kleino ir jo pirmosios lietuviškos gramatikos, Jono Bretkūno biblijos vertimo, Prūsijos karalienės Luizos dar Napoleono karo metais įsteigtos Įsruities Karalienės mokytojų seminarijos, kurioje buvo ruošiami lietuvių kalbos mokytojai. Neįkainojamos buvo Prūsų Lietuvos spaustuvių pastangos carinės spaudos draudimo gūžiais metais spausdinti lietuvišką žodį“.

S.Šamborskis prisiminė, kaip Lietuvos Sąjūdžio laikais burdamiesi į lietuviškąsias draugijas Tilžėje, Ragainėje, Lazdynuose, Pilkalnyje, Gastose, Stalupėnuose, Gumbinėje, Karaliaučiuje ir kitose Karaliaučiaus srities vietovėse Mažosios Lietuvos jaunieji lietuviai sėmėsi stiprybės iš Prūsų lietuvių šviesuolių spaustuvinių ir bebaimių knygnešių gyvenimo ir veiklos.

Konferencijos pranešėjai (iš kairės) – L.Pangonytė, S.Šamborskis, M.Janiūnaitė, G.Skamaročius, I.Tumavičiūtė, A.Matulevičius. Organizatorių nuotr.

1992-1997 metais vadovavęs Ragainės (Nemano) Mažvydo vardo lietuvių kultūros draugijai S.Šamborskis prisiminė, kaip jau 1989 metais buvo steigiami pirmieji lietuvių kalbos būreliai, aktyviai ieškoma misionierių mokytojų ir lietuviškos spaudos, kuri į Karaliaučiaus kraštą buvo gabenama įvairiais keliais - periodinę spaudą į Tilžę, Ragainę, Gastus, Skaisgirius, Įsrutį atgabendavo klaipėdiškis šviesuolis Adolfas Bušauskas. Jis iš Klaipėdos su didžiuliais spaudos ryšuliais važiuodavo dviračiu. Kaunietis Petras Rolofas surinkdavo neišparduotą spaudą Kauno spaudos kioskuose, o S.Šamborskis nugabendavo ją į Karaliaučiaus sritį. Stalupėnų lietuvių kalbos mokytojas Arūnas Urbaitis ir Gintaras Skamaročius surinkdavo spaudą Marijampolėje ir Vilkaviškyje ir perduodavo ją reisiniu autobusu Kaunas–Kalinigradas.

Pranešimą konferencijoje skaitė ir baltistė Milda Janiūnaitė, kalbėjusi apie buvusį Karaliaučiaus universiteto rektorių, kalbininką Jurgį Gerulį. Jis 1921 metais Karaliaučiaus universitete aptiko dvi Martyno Mažvydo giesmių knygas, išleistas 1566 ir 1570 metais. Knygos 1922 metais buvo išleistos Kaune pakartotinai. Dar po metų, 1923-aisiais leidimas pakartotas vokiečių kalba Heidelberge.

Kristijono Donelaičio draugijos pirmininkas Gintaras Skamaročius savo pranešime kalbėjo apie tai, kokios svarbos asmenybė buvo Martynas Mažvydas, taip pat akcentavo ir kunigaikščio Alberto (Albrechto) veiklą lietuviybės labui, apie ką šiuolaikiniuose vadovėliuose nieko nerašoma. Pasak jo, Mažoji Lietuva buvo lietuviškas kraštas ir tebėra lietuviško paveldo kraštas.

„Dar 2016 metų sausio 22 dieną priėmėme rezoliuciją, kurioje buvo įvardinti svarbiausi uždaviniai bendradarbiaujant su Karaliaučiaus kraštu – siūlyta visur vartoti lietuviškus vietovių pavadinimus, taip pat įvesti supaprastintą vietinį bevizį režimą tarp mūsų šalies pasienio savivaldybių ir Karaliaučiaus krašto, siūlyta įkurti lietuviškas mokykla Tilžėje ir Karaliaučiuje, taip pat įkurti Jaunimo mainų fondą projektams finansuoti. Šiandien yra neaišku, kuri Lietuvos valstybinė institucija yra atsakinga už šių klausimų sprendimą – kažką daro užsienio reikalų, kažką – šveitimo, mokslo ir sporto ministerijos, bet šią veiklą reikia koordinuoti“, – sakė pirmininkas.

Jis priminė, kad 2018 metų gruodžio 5 dieną Seime įvyko posėdis, buvo sudaryta jungtinė Seimo darbo grupė šiems klausimams

spręsti, bet per dvejus metus jos posėdžiai nevyko ir nieko nebuvo padaryta. Karaliaučiaus krašte neturime parengtos ir šioje šalyje akredituotos lietuvių kalbos mokymo programos dėstymo – ją reikia skubiai paruošti ir akredituoti kaip užsienio kalbą šiam ir kitiems kraštams, šalims.

„Gaila, kad per ketverius metus nepajudėjome į priekį sprendžiant šiuos klausimus, o padėtis tik prastėja, turime pripažinti, kad Karaliaučiuje lietuvių bendruomenės nebeturime. Jei nepradėsime kažką daryti, netrukus jau gali būti per vėlu“, - sakė G.Skamaročius.

Panašias mintis konferencijoje išdėstė ir žurnalistė, Sąjūdžio metraštininke vadinama Laima Pangonytė. Ji pasakojo, kad apie Mažąją Lietuvą pirmą kartą išgirdo ir tuo kraštu susidomėjo dar 1970 metais, kai dalyvavo kuriant dokumentinį filmą apie rašytoją Ievą Simonaitytę. Ji prisiminė, kad kartais pastangos atkreipti dėmesį į problemas duoda rezultatų – taip atsitiko, kai 2010 metais planuota Tolminkiemyje esančią Kristijono Donelaičio bažnyčią perduoti vietos stačiatikiams – tada po kreipimusi tuometė prezidentė Dalia Grybauskaitė laišku kreipėsi į tuometį Rusijos Federacijos prezidentą Dmitrijų Medvedevą ir bažnyčią pavyko išsaugoti kaip K.Donelaičio muziejų.

„Aš ir dabar siūlau nenuleisti rankų, kovoti. Privalome priimti rezoliuciją, kreiptis į atsakingas valstybės institucijas ir kelti M.Mažvydo įamžinimo klausimus“, – sakė ji.

Konferencijos dalyviai sudarė redakcinę grupę, kuri parengė Lietuvos Respublikos prezidentui, Seimui ir Vyriausybei adresuotą deklaraciją (ji spausdinama kitame puslapyje).

Konferencija sulaukė nemažo susidomėjimo.

A.Vaškevičiaus nuotr.

Algis Vaškevičius

Lietuvos Respublikos Prezidentui
Lietuvos Respublikos Seimui
Lietuvos Respublikos Vyriausybei

DEKLARACIJA**DĖL LIETUVIŲ TAUTOS IR MŪSŲ INTERESŲ ETNINĖSE ŽEMĖSE**

2020 m. gruodžio 30 d.

Atsižvelgiant į tai, kad:

- Didingos praeities Lietuvių tauta ir jos pagrindu sukurta Valstybė yra gerbtini bei gintini,
- Konstitucijoje įtvirtinta nuostata - Lietuvos valstybę kuria Tauta,
- Tik Lietuva yra motininė valstybė lietuviams,

Manome, kad Lietuvos valstybės deramam stiprinimui ateityje, būtina nedelsiant Lietuvoje teisinėmis ir finansinėmis formomis įtvirtinti Lietuvių tautos stiprinimo priemones veikiančias už Lietuvos Respublikos ribų, ypač etniniuose kraštuose.

Pirmiausiai būtina:

1. Sudaryti darbo grupę ilgalaikės Lietuvių etninių kraštų strategijos sukūrimui;
2. Lietuvių etninių kraštų klausimų valdymą pavesti vienai Valstybės įstaigai (esamai ar naujai įkurtinai);
3. Strategijoje numatytų priemonių įgyvendinimui sukurti atskirą finansinį ir organizacinį mechanizmą;
4. Parengti ir kitų šalių struktūrose akredituoti Lietuvių kalbos mokymo programas gimtosios ir užsienio kalbos mokymuisi, ypatingai kaimyninėse šalyse, pasienio regionuose;
5. Inicijuoti ir remti lietuviškų mokyklų kūrimą bei lietuvių kalbos, kaip užsienio kalbos dėstymą užsienio šalių mokyklose ir universitetuose, ypač Gardine, Balstogėje, Karaliaučiuje ir kitose šitų kraštų švietimo įstaigose;
6. Sudaryti už Lietuvos Respublikos ribų esančio saugotino ir globotino lietuvių (lietuviškos / baltiškos) kultūros paveldo ir istorinės atminties objektų sąrašą, ypatingą dėmesį numatant etniniuose kraštuose esantiems;
7. Deramą dėmesį skirti lietuvių kūrėjų ir mums svarbių įvykių tyrimams bei įamžinimui, artimiausiu metu pirmumą skiriant Martyno Mažvydo gimimo metų datos nustatymui ir jo gimimo 500-mečio deramam įamžinimui;
8. Remti Lietuvių etninių kraštų žiniasklaidą, regioninių TV ir radijo laidų lietuvių kalba įkūrimą kaimyninių šalių pasienio regionuose;
9. Įteisinti Valstybės lėšomis kompensuojamų teisinių paslaugų teikimą už Lietuvos Respublikos ribų, ypač etniniuose kraštuose persekiojamiems lietuviams ir jų įstaigoms bei organizacijoms ginti.

K. Donelaičio draugijos pirmininkas,
VšĮ Nemuno euroregiono Marijampolės biuro direktorius
Gintaras Skamaročius

Lietuvių etninės kultūros draugijos pirmininkė
Doc. dr. Dalia Urbanavičienė

Karaliaučiaus krašto lietuvių bendruomenės valdybos (1996–2004)
pirmininkas Sigitas Šamborskis

Mažosios Lietuvos reikalų tarybos pirmininkas
Vytautas Povilas Šilas

Vilnijos draugijos pirmininkas
Hab. dr. Kazimieras Garšva

Vydūno draugijos pirmininkė
Dr. Aušra Martišiūtė-Linartienė

Dr. Algirdas Matulevičius
Istorikas, enciklopedistas,
Mažosios Lietuvos tyrėjas

Pranešimas skaitytas 2020 metų spalio 17 Kaune surengtos konferencijos „Mažvydo šviesa“ metu

Prieš trejus metus, 2017-aisiais atšventėme liuteronybės (protestantizmo) Vokietijoje bei Prūsijoje 500-ąsias metines - de ja, kukliai. 2018 m. plačiai ir turiningai, valstybiniu mastu konferencijose, susirinkimuose, spaudoje paminėjome Lietuvos (Didžiosios) nepriklausomybės *Vasario 16-osios Aktą* ir Mažosios Lietuvos liuteronų siekį susijungti su valstybę atkūrusiais didlietuviais, išreikštą *Deklaracija*, arba *Tilžės Aktu* 100-ąsias metines (1918 XI 30).

Šiais metais vėl jubiliejus – Martynui Mažvydui – 500 metų – liuteronų spausdinto žodžio pradžia. XVI a. – humanizmo epocha Prūsijos kunigaikštystei buvo taikus, labai gausus knygų gimtosiomis kalbomis laikotarpis. Tuo tarpu Didžiajai Lietuvai, Lietuvos Didžiajai Kunigaikštystei (LDK) – kovų su agresyvėjančia Maskvos kunigaikštyste (ypač Livonijos karas) laikai, maskvėnų atplėštos jos rytinės žemės. Išėitis – sudaryti su taip pat katalikiška šalimi Lenkija nenaudingą, netgi žalingą 1569 m. uniją (Liubline). Didžiojoje Lietuvoje ėmė lenkėti didikai, dalis įtakingų bajorų – polonizacija vis labiau plėtėsi. Atvirkščiai buvo Prūsijos dalyje Mažojoje (Prūsų) Lietuvoje, o ir visoje Prūsijoje (senojoje Prūsijoje nuo Vyslos iki Klaipėdos gyveno vakariniai baltai, lietuviai).

Reformacija, kurią 1517 m. pradėjo vokietis Martynas Liuteris – vienuolis ir kunigas, Witenbergo (Vokietija) universiteto (jame studijavo ir būsimų liuteronų

Reformacija ir Martyno Mažvydo 500-osios metinės

raštinios kūrėjų) filosofijos ir teologijos profesorius – tai buvo, sakyčiau, „liaudies taiki antifeodalinė revoliucija“ religijos srityje. Jis kritikavo popiežių, sustabarėjusios Katalikų bažnyčios dogmas. Vietoj sufeodalėjusios, ponų ir viduramžių bažnyčios M. Liuteris siūlė atgaivinti ankstyvąją krikščionybę be antagonistiškos hierarchijos, be feodalinės žemėvaldos, be kunigų celibato, vienuolynų. Būtina remtis svarbiausiu šaltiniu – *Biblija, Evangelija*. Liuterio *tezes* su entuziazmu palaikė ir ėmė vadovautis platieji Vokietijos bei Prūsijos gyventojų sluoksniai, labiausiai liaudis. Reikalauta Bažnyčioje vietoj nesuprantamos svetimos parapijiečiams lotynų kalbos pamokslus laikyti **gyventojų gimtosiomis kalbomis**, jomis liaudžiai leisti religinių **pamokymų knygas**. Tai tautinių kultūrų pradžia, tai demokratijos pradmenys.

Svarbu, kad reformacijos tikslą iškreiptą katalikišką tikėjimą pakeisti liuteronų religija (evangelikų liuteronų religija) aktyviai, protingai palaikė pats Prūsijos kunigaikštis (hercogas) Albrechtas Brandenburgietis. Iki 1525 metų, kol viešpatavo kruvinais karais, pagonių žudynėmis pagarsėjęs Vokiečių (Kryžiuočių) ordinas (rezidencija Marienburge, Karaliaučiuje), paskutiniu metu didžiuoju magistru buvo Albrechtas. Jam 1525 m. žlugus, jis tapo taikiu pasaulietiniu valdovu. Tada raštuose imta minėti ne tik prūsus kaip baltus bei Prūsijos valstybės gyventojus, bet ir liuteronus (absoliuti gyventojų dauguma Mažojoje Lietuvoje).

Staiga „atsirado“ tautos, etninės grupės. O kryžiuočiai visus senosios Prūsijos gyventojus vadi-

no prūsais. Plg. Livonijos terminą: kalavijuočiams pirmiausia užkariavus Rygos apylinkėse gyvenančius lyvius (finougrus), ilgainiui visas latvių (baltų) ir estų užkariavus kraštas visuotinai imtas vadinti Livonija (*Livland*), o gyventojus, nepaisant tautybės – livoniečiais. Kryžiuočiams tautybė buvo nesvarbi.

Laimei, kad Albrechtas (Albrechtas) iš Hohencolernų dinastijos buvo Ansbacho markgrafo Frydricho ir Lietuvos didžiojo kunigaikščio bei Lenkijos karaliaus Žygimanto Senojo (Gediminaičių – Jogailaičių dinastijos) sesers, valdovo Kazimiero dukters Kotrynos sūnus. Štai ką reiškia turėti ir liuteronų šaknų (plg. Europoje pagarsėjusius Lenkijos valdovus liuteronus Jogailą bei Jogailaičius, Pilsudskį). Albrechtas, pats ėmęs remti Reformaciją, jos lopšyje Witenberge 1521 m. (?) susitiko su M. Liuteriu. Šis patarė panaikinti karingąjį Vokiečių ordinarį ir savo valstybę paversti pasaulietiška kunigaikštyste.

Albrechtą palaikė dauguma ordino narių vienuolių. Popiežius jį prakeikė, Vokietijos (Šventosios Romos imperijos) imperatorius pasmerkė. Kadangi Lietuvos didysis kunigaikštis Žygimantas Augustas mirė bevaikis, Albrechtas, artimas giminaitis Gediminaitis, turėjo teisę pretenduoti į LDK ir Lenkijos valdovus. Jo viena atramų buvo Mažosios Lietuvos liuteronai, mielai priėmę „tautišką“ liuteronybės tikėjimą. Liuteronų kalba paremtas liuteronizmas būtų sujungęs Mažosios ir Didžiosios Lietuvos liuteronus kraštus. Jei toks susijungimas būtų įvykęs, visai kitokia šiandien būtų kultūros,

ūkio lygmeniu Lietuvos valstybė, kitokia, galbūt, būtų ir Europa (gal be dviejų pasaulinių karų).

Tačiau protestantizmas orientavo lietuvininkus nebendrauti su Didžiosios Lietuvos katalikais. Religijų skirtumas tapo svarbiausiu barjeru, perskyrusiu abi lietuvių tautos dalis. Pirmieji reformacijos skleidėjai liuteronai buvo lietuviškiausi. XVI a. jie – M. Mažvydas, A. Kulvietis, S. Rapolionis ir kiti, mažlietuviai J. Bretkūnas (žymiausias iš jų) buvo mokyčiausi vyrai, daugiausia parašė ir išspausdino knygų lietuvių kalba. Bet Didžiojoje Lietuvoje, LDK liuteronizmas neįsigalėjo: neparėmė itin turtingi didikai ir bajorai žemvaldžiai, pats valdovas. Tik garsus Europoje didikas, kunigaikštis Mikalojus Radvila Juodasis rėmė radikalesnę reformacijos kryptį – kalvinizmą; Lietuvos Brastoje išleido *Bibliją*.

Apskritai, didikų Radvilų giminė buvo tvirti sąjungos su Lenkija priešininkai. Šiam pažangiam švietėjiškam judėjimui – reformacijai aršiai priešinosi turtinga, privilegijuota, sulenkinta katalikų bažnyčia. Dėl to Didžiojoje Lietuvoje raštija gimtąja kalba atsirado vėliau, bet nenukonkuravo liuteronų Mažojoje Lietuvoje. Skirtumai: jei pastarojoje rūpintis kolektyviai (kelių ar keleto šviesuolių „konferencijos“, rankraščių aptarimai, taisymai, korektūros, valdovų *Pratarmės*) lietuviškų raštų parengimu, tai LDK priklausė nuo atskirų šviesuolių iniciatyvos. Albrechtas ir jo sekėjai kunigams įsakė Prūsijos krašto lietuviams evangelikų bažnyčiose pamokslus sakyti lietuviškai, klebonais skirti mokančius lietuviškai. Net vokiečiai kunigai privalėjo mokytis lietuviškai; o kol išmoks, pamokslus turėjo sakyti padedami vertėjų – *tulky*. Taigi, lietuviškos pamaldos vyko daugelyje Mažosios Lietuvos parapijų.

Prūsijos kunigaikštis (hercogas) Albrechtas Brandenburgietis

Beje, reformacijos dėka Karaliaučiuje, Hanso Veinreicho spaustuvėje išspausdinti du pirmieji prūsų kalba *katekizmai*. Daugiausia skirti prūsams sembams, gyvenantiems tankiai apgyventoje, kalvų, miškų, ežerų Semboje (joje tankiau gyventa, negu, pavyzdžiui, XIII a. Anglijoje). Paskutinės pamaldos jų gimtąja kalba (tarme) įvyko apie 1670 metus Šventojo Lauryno (Sankt Lorenzo, jūrininkų globėjo) evangelikų bažnyčioje (netoli Rausvių prie Baltijos). Lietuvininkų Mažojoje Lietuvoje sparčiai daugėjo. Čia XVI a. išleistos 22 lietuviškos knygos, LDK – tik 8 (kitais duomenimis - 5), XVII a. atitinkamai 22 (24) ir 32 (33); bet XVIII šis santykis stipriai pasikeitė – 243 (232) ir 167 (164). Dėl šių palankių aplinkybių lietuvių tautinė savimone pirmiausia plėtojosi Mažojoje Lietuvoje tarp vakarinių lietuvių. Lietuvių kalba vartota ir Prūsijos valdovo raštinėje (įsakai, potvarkiai, parėdymai ir kitkas). Albrechtas daug nuveikė rūpindamasis krašto švietimu. Įsakyta kurti prie bažnyčių liaudies mokyklas. Jau XVI a. I pusėje veikė apie 20 lietuviškų mokyklų. Albrechto rūpesčiu ir lėšomis

1544 m. Karaliaučiuje įsteigtas protestantiškas universitetas. Pirmieji dėstytojai – didlietuviai profesoriai A. Kulvietis ir S. Rapolionis. Tikslas – rengti vietines kalbas Prūsijoje mokančius Reformacijos dvasininkus, mokytojus, taip pat platinti Reformacijos idėjas ir LDK. Buvo priimami ir miestiečių, netgi valstiečių jaunuoliai. Iš paskirtų 24 stipendijų po 7 – lietuviams ir lenkams. Apie Mažosios ir Didžiosios Lietuvos studentus ir universiteto auklėtinių nuopelnus lietuvių raštijai XVI a. – XIX a. I pusėje knygoje *Mažosios Lietuvos ir lietuvininkų fenomenas Europos kultūroje* rašo Algirdas Matulevičius (Kaunas, 2019).

Apie Martyną **Mažvydą Vaitkūną** (Vaitiekaus sūnų) savo knygų straipsniuose trumpai, pagal savo specialybes, rašė profesoriai V. Biržiška, K. Jablonskis, J. Lebedys, J. Kruopas, M. Ročka, K. Korsakas, Z. Zinkevičius, L. Gineitis, A. Jovaišas, I. Lukšaitė. Pastaroji apie reformaciją Prūsijoje bei Mažojoje Lietuvoje ir Didžiojoje Lietuvoje bei LDK parašė europinio lygio reikšmingiausią monografiją (1999).

Kaip M. Mažvydas pateko į Karaliaučiaus universitetą, o jį baigęs – į visiškai lietuvišką Ragainę prie Nemuno? Mažvydas gimė apie, manoma, 1520 metus Pietinėje Žemaitijoje, tai yra Pabrūšėje, teritorijoje tarp Švėkšnos-Gardamo-Žemaičių Naumiesčio.

Miestelėnas. Kaip ir kiti reformatoriai, buvo persekiojamas Katalikų bažnyčios hierarchų, ypač valdovo Žygimanto Augusto motinos, aršios katalikės italės Bonos Sforcos (*Sforza*). Jis Karaliaučiaus universiteto rektoriui skundėsi, kad Vilniaus vyskupo buvo persekiojamas, netgi kalintas – yra pirmasis protestantų kankinys.

(tęsinys kitame numeryje)

Karaliaučiaus srities lietuvių kalbos mokytojai mini savo jubiliejų

Prieš 25 metus Karaliaučiuje (Kaliningrade) lietuvių kalbos mokymo pradininkai įkūrė ir užregistravo savo visuomeninę organizaciją. Nuo tada ir iki šiol lietuvių kalbos mokytojų asociacija veikia puoselėja ne tik kalbą, bet ir etninę kultūrą ir aktyviai dalyvauja savo krašto ir Lietuvos kultūriname gyvenime. Savo veiklą viešiname interneto svetainėje www.lituanika.ru ir žiniasklaidoje.

Jubiliejinė mūsų organizacijos konferencija spalio pabaigoje surengta Baltijos pajūrio kurorto mieste Krante (Zelenogradske), joje dalyvavo 29 pedagogai, kultūros darbuotojai ir svečiai.

Asociacijos veiklą pristatė jos vadovas, Rusijos Federacijos nusipelnęs mokytojas, 2017-ųjų metų kalbos premijos laureatas Aleksas Bartnikas. Ta veikla – tai lietuvių kalbos kaip gimtosios ir kaip svietimosios mokymasis; vaikų lietuvių folklorinių ansamblių subūrimas; lietuvių kalbos olimpiados; vaikų lietuviškos muzikos festivaliai; nuotolinės viktorinos ir konkursai; moksleivių praktinės konferencijos; kasmetės vaikų ir jaunimo

kūrybinės stovyklos „Palikimas“ organizavimas; lietuvių kultūros paveldo pažinimas; dalyvavimas kultūrinuose renginiuose Lietuvoje ir savo krašte – toks būtų dar ne visas mokytojų asociacijos veiklos kryptį ir formų išvardijimas. Nepaisydami per pastarąjį laiką atsiradusių sunkumų, lietuvių kalbos ir etninės kultūros mokytojai nepraranda vilties ir kruopščiai tęsia savo darbą bei kultūrinę veiklą.

Apie mokytojų asociacijos pirmuosius žingsnius sujaudintai ir lyriškai kalbėjo organizacijos veteranė, poetė ir vertėja Rūta Leonova, kuri pristatė ir savo kūrybą. Šiuo metu ji renka medžiagą būsimai knygai apie Liudviką Rėzą (knyga jau pasirodė ir aptariama šiame žurnalo numeryje – red.).

Didelį išpūdį visiems paliko pedagogės Gražinos Koliagos vadovaujamo vaikų folklorinio ansamblio „Nadrūvelė“ pristatymas. Ansamblis šiais metais mini savo įkūrimo dvidešimtmetį.

Jubiliejaus proga mokytojus šiltai pasveikino Lazdynų (Krasnoznamenško) vaikystės namų direktorė Natalija Beliajeva, Ka-

raliaučiaus 4-osios ir Kranto miestų bibliotekų vadovės Larisa Pšeničnaja ir Luiza Kamalova. Šiose kultūros įstaigose veikia suaugusių lietuvių kalbos kursai ir vyksta įvairūs renginiai, kurie susiję su lietuvių kultūra.

Nuotoliniu būdu gražiai skambėjo Marijampolės Kristijono Donelaičio draugijos pirmininkės Vidos Mickuvienės, Ragainės (Nemano) 2-osios vidurinės mokyklos mokytojų Vidos Martišauskienės ir Jolantos Valskienės (jos dirba nuotoliniu būdu iš Lietuvos), Marijampolės apeiginio dainavimo „Dijūtos“ ansamblio muzikiniai sveikinimai.

Nemaža dalis mokytojų asociacijos narių LR Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos už ilgametį ir nuoširdų lietuvių kalbos puoselėjimą buvo apdovanoti padėkos raštais. Kiekvienam lietuvių kalbos mokytojui buvo įteikti šiuolaikiniai planšetiniai kompiuteriai ir jubiliejiniai bukletai.

Antra iškilmių diena buvo skirta mokytojų profesinių kompetencijoms tobulinti. Pedagogai dalyvavo metodiniame seminare-praktiniame užsiėmime „Pamoka ant delno: mobilieji prietaisai ir jų priedai lietuvių kalbos ugdymo procese“. Seminarą vedė Karaliaučiaus srities švietimo plėtotos instituto informatizacijos centro vadovas Dmitrijus Kulaginas.

O trečia diena buvo skirta Sambijos krašto pažinimui - ekskursijos metu pedagogai apžiūrėjo Kranto miesto įžymias vietas. Esame dėkingi LR Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai, Čikagos Mažosios Lietuvos fondui ir draugijai draugijai, Karaliaučiaus srities švietimo ir kultūros įstaigoms už suteiktą palaikymą ir dosnias širdis.

Aleksas Bartnikas,
Karaliaučiaus regioninės lietuvių kalbos mokytojų asociacijos pirmininkas

Šventinio renginio akimirka.

Rengėjų nuotr.

Karaliaučiuje išleista pirmoji knyga apie Liudviką Rėzą

Lapkričio pradžioje Karaliaučiuje buvo išleista nauja šio krašto rašytojų organizacijos pirmininko Boriso Bartfeldo ir Karaliaučiaus krašto lietuvių visuomenės veikėjos, pedagogės, vertėjos ir poetės Rūtos Daujotaitės-Leonovos knyga "Liudvikas Rėza. Gimęs Kuršių nerijoje". Joje plačiai apžvelgiama Kristijono Donelaičio "Metų" leidėjo L.Rėzos biografija, jis pristatomas kaip Albertinos universiteto profesorius, filologas, vertėjas. Pateikiama ir jo poezijos pavyzdžių, taip pat spausdinamas pirmą kartą į rusų kalbą išversti "Pasakojimai ir pastebėjimai apie 1813-1814 metų karo žygius".

Pasak B.Bartfeldo, kartu su R.Leonova jie ilgai dirbo rašydami šią knygą ir labai tikisi, kad skaitytojams bus įdomu nusikelti į tolimus XVIII-XIX amžiaus metus, nes šio universalaus Švietimo epochos pabaigos genijaus darbų ir pasiekimų reikšmė nėra iki galo suprasta ir įvertinta.

"Nuo Martyno Liudviko Gedimino Rėzos gimimo praėjo beveik ketvirtadalis tūkstantmečio, o jo vardas ir toliau gyvena. Jis nebuvo nei garsus generolas, ne caro dvarininkas ir tikrai ne didžiausias poetas. Tačiau unikalus Rėzos gyvenimo kelias ir toliau aktyviai tyrinėjamas XXI amžiuje. Jo surinktos ir paskelbtos liaudies dainos bei istorijos skamba ir yra komentuojamos; jo mokslinė ir administracinė veikla yra diskusijų universitetų konferencijose tema.

Jo darbas teologijos srityje vis dar minimas teologinėse diskusijose; jo didžiulis darbas rengiant naują Biblijos vertimą į lietuvių kalbą tebėra esminis; jo poezija, lietuviškos dainos verčiami, skaitomi ir dainuojami; ir kiekvieną kartą, kai skamba Kristijono Donelaičio hegzametras ar minimas didžiojo poeto vardas,

skamba ir Liudviko Rėzos vardas. Liudvikas Rėza yra Švietimo epochos pabaigos universalus genijus", - teigiama knygos pratarmėje.

Autoriai teigia, kad "Rėza aukštai (nors kartais ir dviprasmiškai) vertinamas kaip Kristijono Donelaičio "Metų" atradėjas, pirmasis leidėjas ir vertėjas į vokiečių kalbą. Rėza atrado poetą Donelaitį neatsitiktinai. Jis daugelį metų ieškojo, sistemingai rinko ir tyrinėjo lietuviškus rankraščius. Yra versija, kuri ir toliau aptarinėjama, kad būtent jis išleido dar vieną pirmųjų lietuviškų pasaulietinių meno kūrinių - istorinę Kristijono Gotlybo Milkaus eilėraščių "Pilkalnis".

Šiomet minėjome 180-ąsias L.Rėzos gimimo metines, o 2021 metų sausio 9-ąją sukaks 245-eri metai nuo jo gimimo.

Lietuvoje tęsiama Liudviko Rėzos akademinių Raštų leidyba, atverianti akademinę ir plačiajai visuomenei iki šiol mažai prieinamą L. Rėzos rašytinio palikimo dalį - jau yra išleisti penki tomai, rengiami dar trys.

Knygos autoriai pasakoja, kad iki šiol rusų kalba nebuvo nė vieno

stambesnio leidinio apie "Metų" leidėją. Iš pradžių jos rankraštį sudarė daugybė publikacijų nuorodų, plati bibliografinė rodyklė, bet vėliau jų atsisakyta, kad knyga būtų priimtinesnė eiliniam skaitytojui, kuriam ji visų pirma ir yra skirta.

Lietuvos Respublikos generalinė konsulė Karaliaučiuje Aušra Černevičienė vos knygai išvydus dienos šviesą susitiko su jos autoriais B.Bartfeldu ir R.Leonova, nuoširdžiai juos pasveikino su leidinio pasirodymu.

Priminsime, kad viena knygos autorių R.Daujotaitė-Leonova už K. Donelaičio, Martyno Liudviko Gedimino Rėzos bei kitų lietuvių rašytojų kūrybos vertimus ir populiarinimą Karaliaučiaus krašte, savosios kūrybą, Mažosios Lietuvos istorinio paveldo ir lietuvių kalbos puoselėjimą, Karaliaučiaus lietuvių bendruomenės telkimą, tarptautinio bendradarbiavimo skatinimą šiomet apdovanota K.Donelaičio medaliu "Širdings brolau...".

Algis Vaškevičius

Knygos autoriai ją pristato Lietuvos generalinei konsulei Karaliaučiuje A.Černevičienei (kairėje). Lietuvos generalinio konsulato Karaliaučiuje nuotr.

Surengta 21-oji lietuviškos kultūros šventė

Visą spalio mėnesį Karaliaučiaus krašte vyko jau XXI-oji tradicinė regioninė lietuvių kultūros šventė. Pirmoji tokia šventė buvo surengta Ragainės (Nemano) mieste 1994 metais. Šiemet dėl koronaviruso pandemijos ji surengta nuotoliniu būdu - atlikėjai turėjo parengti savo pasirodymus ir paskelbti juos YouTube kanale, o neseniai buvo apdovanoti ir geriausiai pasirodžiusieji.

Šiemet pasirodymus pateikė 23 kolektyvai bei 5 solistai. Iš viso

šventėje pasirodė net 287 dalyviai. Šventės svečiais šiemet buvo Kauno folkloro ansamblis "Likužė", vienas pirmųjų šių švenčių Karaliaučiaus krašte dalyvių, taip pat ir lietuviškas šokių kolektyvas "Ramunė" iš Smolensko miesto.

Šiemet šventėje buvo pristatyta ne tik lietuvių, bet ir kitų čia gyvenančių tautų – rusų, ukrainiečių, vokiečių, armėnų kultūra. Itin aktyviai šventėje dalyvavo Įsruties (Černiachovsko) kultūros ir poilsio centro kolektyvai. Visų šven-

tėje dalyvavusių kolektyvų vadovai buvo apdovanoti diplomais ir atminimo dovanomis.

Šios šventės kolektyvų koncertinius pasirodymus galima stebėti YouTube kanale: https://www.youtube.com/channel/UC7_Bo6-XETHIWY9XrCWcSIQg/

Algirdas Karmilavičius,
Šventės koordinatorius

Visus festivalio dalyvių pasirodymus galima stebėti YouTube pagal nuorodą: <https://www.youtube.com/channel/UCmYKiM-sf421-LY6KD46Q6jw/>

Paskutinė festivalio dalis buvo skirta apdovanojimui ir apibendrinimui. Visiems festivalio dalyviams buvo įteikti organizacinio komiteto diplomai ir suvenyrai. Lietuvos Respublikos Generalinio konsulato Karaliaučiuje tradicinis specialusis saldus prizas "Šakotis" atiteko Karaliaučiaus 40-osios gimnazijos kūrybiniam kolektyvam. Vaikų muzikos festivalį parėmė Lietuvos švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Karaliaučiaus srities lietuvių nacionalinė kultūrinė autonomija.

Aleksas Bartnikas,
Vaikų muzikos festivalio žiuri pirmininkas

Ir vėl skambėjo lietuviška dainelė

Jau aštuonioliktą kartą Karaliaučiaus (Kaliningrado) krašto jaunieji lietuviškos muzikos mylėtojai pristatė savo kūrybą tradiciniame festivalyje „Skambėk, skambėk lietuviška dainele“, kuris šį kartą vyko nuotoliniu formatu. Pagal festivalio sąlygas jo dalyviai turėjo supažindinti vertinimo komisiją su savo koncertiniais vaizdo įrašais. Festivalyje dalyvavo 11 vokalinių grupių ir šokių kolektyvų, 5 vaikų lietuviško folkloro ansambliai ir 7 solistai. Iš viso festivalyje pasirodė 305 atlikėjai.

Savo koncertines programas pristatė ir festivalio svečiai iš Lietuvos: Kauno „Atžalyno“ progimnazijos vaikų folkloro ansamblis „Kaukutis“ (vadovės Birutė Viršilaitė, Asta Račinskaitė ir Geda Žur-

kevičienė) bei Marijampolės kultūros centro folkloro vaikų ansamblis „Žolynukai“ (vadovės Dalia Vencienė ir Vita Gvazdaitienė).

Festivalio metu lietuviškos muzikos mėgėjai pademonstravo dainos meno žanro ir stiliaus įvairovę. Skambėjo liaudies ir šiuolaikinių lietuvių autorių dainos, stebino choreografinės ir apeiginės muzikos kompozicijos. Žiuri nariai vertino atlikėjų pasirodymus atsižvelgdami į profesionalumo lygį, artistiškumą, laikyseną scenoje, originalumą ir repertuaro pasirinkimą.

Peržiūrėjusi visus pasirodymus, vertinimo komisija paskelbė šių atlikėjų itin sėkmingus pasirodymus. Apdovanojimo ceremonijos įrašą galima peržiūrėti YouTube: <https://youtu.be/tDE5F4Wr38A>

Festivalio „Skambėk, skambėk lietuviška dainele“ akimirkos.

Rengėjų nuotraukos

Kultūros paveldo pėdomis Kuršių nerijoje

Dvi šiltas rudens savaitgalio dienas spalio mėnesį tęsėsi ekskursija į kurortinį Kranto (Zelenogradsko) miestą ir Kuršių merijos nacionalinį parką, kurioje dalyvavo Įsruities (Černiachovsko) pedagogikos kolegijos studentai, besimokantys lietuvių kalbos ir etnokultūros būrelyje „Kaimyninės šalies kalba ir kultūra“, taip pat šio koledžo dėstytojai bei Kranto J.Kuranovo vardo centrinės bibliotekos lietuvių kalbos ir kultūros mėgėjų klubo „Lituanika“ nariai.

Ekskursijos metu jos dalyviai susipažino su atmintinomis vietomis, kurios yra susijusios su šio krašto kalbine, literatūrine, istorine ir kultūrine praeitimi, o ta praeitis – su kaimynine Lietuva, tad ne veltui Karaliaučiaus (Kaliningrado) kraštas yra laikomas lietuvių raštijos ir kultūros lopšiu, čia buvo padėti lietuvių kalbos moky-

mosi ir tyrinėjimo pagrindai.

Ekskursantai pabuvojo prie namo su atmintina lenta, kuriame gyveno ir dirbo garsūs lietuviško mokslo ir kultūros veikėjai Fridrichas ir Aleksandras Kuršaičiai. Prie paminklo Adomui Mickievičiui Krante buvo įteikti garbės bei padėkos raštai ir suvenyrai patiems aktyviausiems studentams, kurie praėjusiais metais dalyvavo Karaliaučiaus lietuvių kalbos mokytojų asociacijos renginiuose. Šiose atmintinose vietose pedagogikos kolegijos studentai perskaitė trum-

pus pranešimus apie garsių asmenybių gyvenimą ir veiklą.

Ekskursijos dalyviai aplankė Kuršių nerijos lankytojų centrą.

Tatjana Rodenko,
Pedagoginės kolegijos lietuvių kalbos dėstytoja

Kalėdiniai žaisliukai Karaliaučiuje – ir iš Lietuvos

Karaliaučiaus (Kaliningrado) regioninė lietuvių kalbos mokytojų asociacija ir Karaliaučiaus miesto tarptautinio bendradarbiavimo centras šiemet rudenį paskelbė parodą – konkursą „Kalėdinis ir Naujųjų metų eglutės žaisliukas“. Šio renginio tikslas – skatinti kūrybiškumą, domėjimąsi lietuvių, rusų ir kitų tautų etnine kultūra, liaudies kūryba, suteikti dalyviams galimybę įprasminti Kalėdų ir Naujųjų metų džiaugsmą. Konkurse-parodoje galėjo dalyvauti Karaliaučiaus srities ugdymo įstaigų 6-19 metų vaikai ir jaunuoliai, šeimos, vaikų folklorinių ansamblių nariai.

Vaikų kalėdinės ir naujametinės eglutės žaisliukų tarptautinio konkurso-parodos organizacinio komiteto pirmininkas Aleksas Bartnikas teigė, jog konkurso metu buvo dar kartą įsitikinta, kad vaikų vaizduotei bei fantazijai ribų nėra. Vaikai

pademonstravo kalėdinių žaisliukų įmantrias formas ir vaizdus, drąsias idėjas ir dizaino sprendimus, įvairių technikų ir medžiagų naudojimą.

Džiugu, kad konkurso organizatorius pasiekė ir žaisliukai iš Lietuvos – juos sukūrė Marijampolės Kristijono Donelaičio draugijos jaunieji nariai, jų norą dalyvauti konkurse palaikė Lietuvos generalinio konsulato Karaliaučiuje generalinė konsulė Aušra Černevičienė, o konsulato darbuotojas vaikų darbelius atvežė į Karaliaučiaus kraštą.

Konkurso uždarymo ceremoniją galima pamatyti Youtube kanalu: <https://youtu.be/YWuETP5VtMo>

Vaikų kalėdinės eglutės žaisliuko konkurso-parodos organizatoriai dėkingi lietuvių kalbos mokytojams, Marijampolės Kristijono Donelaičio ir Kaliningrado Liudviko Rėzos draugijoms, Ka-

raliaučiaus tarptautinio bendradarbiavimo centrui ir Lietuvos švietimo, mokslo ir sporto ministerijai už prisidėjimą prie renginio.

Netekome garsaus lietuvių raštijos tyrinėtojo ir baltisto

Lapkričio 25 d., eidamas 70-uosius metus mirė žymus senosios lietuvių raštijos tyrinėtojas, baltistas, italų kalbininkas profesorius Gvidas Mikelinis (Guido Michelini).

G. Mikelinis gimė 1951 m. liepos 2 d. šiaurės Italijos mieste Parmoje. 1970–1974 m. jis Bolonijos universitete studijavo klasikinę filologiją, 1975–1976 m. Vilniaus universitete (VU) – baltų kalbotyrą. 1981-aisiais VU apgynė mokslų kandidato disertaciją „Teksto lingvistika ir indoeuropiečių prokalbė: pasyvas“, 1988 m. – daktaro disertaciją „Laiko, veiksmo ir nuosakos kategorijos ir jų funkcionavimas baltų kalbose“.

1975 metais atkeliavęs į Lietuvą ir pamilęs lietuvių kalbą, Vilniuje jis apgynė daktaro ir habilitacinę disertaciją. 1978–1987 m. G. Mikelinis dėstė Milano katalikų universitete, 1987–1994 m. – Potencos universitete. Nuo 1994 m. dirbo Parmos universitete, kur dėstė ir baltų filologiją. 1979 m. jis buvo Vilniaus universiteto, 1993 m. ir 1995 m. – Vytauto Didžiojo universiteto dėstytojas. 2000-aisiais Klaipėdos universitetas jam suteikė garbės daktaro vardą.

G. Mikelinis tyrė senovės lietuvių kalbos paminklus, nagrinėjo prūsų kalbos klausimus, užsiėmė lietuvių literatūros vertimu. 1990 m. į italų kalbą jis išvertė Antano Baranausko „Anykščių šilelį“, o 1991 m. – „Sibiro lietuvių dainas“. Lietuvių kalbotyrai ir apskritai kultūrai italų kalbininkas yra ypač daug nusipelnęs senųjų lietuvių kalbos paminklų publikavimu ir tyrinėjimu.

Svarbiausieji šios srities veikalai – „Vertimai iš lotynų kalbos 1600 m. lietuviškoje knygoje“ (1991 m.),

„Simono Vaišnorio 1600 m. Žemczuga Theologischka ir jos šaltiniai“ (2000 m.), „Jonas Bretkūnas Giesmes Duchanas ir kitos 1589 metų liturginės knygos: tekstai ir jų šaltiniai“ (2001 m.), „Prūsijos lietuvių bažnytinės giesmės. Nuo Mažvydo iki Kleino“ (2002 m.) ir kt.

Labai svarbu, kad šiuos lietuvių kalbos paminklus mokslininkas paskelbė su šaltiniais, iš kurių jie buvo verčiami. Tai jam pavyko nustatyti remiantis Lietuvoje neprieinama senąja Europos šalių literatūra.

G. Mikelinio ir jo žmonos Birutės Žindžiūtės-Mikelini pastangomis nuo 2005-ųjų Parmos universitete buvo pradėtas skaityti savarankiškas lietuvių kalbos kursas – pirmas tokio pobūdžio kursas Italijos universitetuose. G. Mikelinis itin atidžiai tyrinėjo giesmes, parengė lietuviškų giesmynų leidimus, aptarė Mažosios Lietuvos giesmynų istoriją nuo Martyno Mažvydo iki XIX a. pabaigos.

Prof. habil. dr. G. Mikelinis buvo Lietuvos mokslo akademijos užsienio narys, Lietuvos katalikų mokslo akademijos tikrasis narys. Už nuopelnus apdovanotas Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordinu (2002 m.), Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos medaliu (1998 m.)

Su Bernardu Aleknavičiumi atsisveikinant...

Lapkričio 29-ąją Amžinybėn išėjo fotožurnalistas, publicistas, kraštotyrininkas, Klaipėdos miesto ir Šakių rajono garbės pilietis, Klaipėdos kultūros magistras, kelių knygų apie Kristijoną Donelaičių autorius, Vyriausybės kultūros ir meno premijos laureatas Bernardas Aleknavičius.

Jis gimė 1930 m. rugpjūčio 21 d. Lekėčiuose. 1956 m. baigė Kauno pedagoginę mokyklą, nuo 1960 m. dirbo žurnalistu, nuo 1963 m. – ELTA Klaipėdos ir Žemaitijos zonos fotokorespondentas. Buvo Lietuvos žurnalistų, Fotomenininkų, Tautodailininkų sąjungų narys. B. Aleknavičius - venas žymiausių Šakių krašto ir Mažosios Lietuvos kultūros tyrinėtojų, K. Donelaičio palikimo puoselėtojas, bendrijos „Mažoji Lietuva“ sumanytojas, Klaipėdos Vydūno klubo įkūrėjas ir garbės narys.

Jis išleido knygas „Tėviškė“, „Donelaitis ir mes“, „Kristijono Donelaičio portretas“, „Vakarė žvaigždė“, „Vydūnas“, „Kai laisvės rytas aušo“, „Lekėčių sakmės“ ir kitas, parengė ir išleido iliustruotos Šakių krašto šviesuolių enciklopedijos „Novužės krašto vaikai“ 10 tomų. Dalis jo kūrybinio palikimo tebėra rankraščiuose.

B. Aleknavičius surengė penkiolika fotografijos parodų, kurios buvo eksponuotos ne tik Lietuvoje, bet ir užsienio šalyje. Atgimimo metais jis buvo vienas Lietuvos TSR žurnalistų sąjungos atsiskyrimo nuo Sovietų Sąjungos struktūros ir savarankiškos organizacijos įkūrimo iniciatorius. Dar sovietmečiu dirbdamas tiesioginį darbą B. Aleknavičius Žemaitijoje pradėjo fotografuoti medines baž-

nyčias, kryžius, pakelės koplytėles, koplytstulpius, kitą nykstantį unikalų tautodailės paveldą.

Susidomėjęs Mažosios Lietuvos kultūros ir istorijos pavedu, užfiksavo daugybę jau neišlikusių statinių, paminklų. Bendraudamas su vietiniais gyventojais, mažlietuviais ir kuršiais, fotografijose perteikė jų buitį, organizavo ekskursijas į Tolminkiemį ir kitas su lietuvių istorija ir kultūra susijusias buvusių Rytprūsių vietas. Kristijono Donelaičio 275-ojo jubilėjaus išvakarėse poeto gimtinėje, Gumbinės (Gusevo) rajone Lazdynėlių kaime B.Aleknavičiaus ir kitų bendraminčių iniciatyva buvo pasodinta ažuoliukų giraitė.

Būtent jis gūdžiu sovietmečiu sumanė ir įgyvendino unikalią pilietinę akciją „Naują metą pradėkime su K.Donelaičiu“ - sausio 1-ąją, minint lietuvių grožinės literatūros pradininko gimtadienį, susipratę klaipečiai, niekieno nekviečiami ir neraginami, kasmet tradiciškai renkasi nusilenkti tautos dainiui jo vardu pavadintoje aikštėje Klaipėdoje. Ši jo tradicija tęsiama – ir Klaipėdoje, ir Vilniuje prie paminklo K.Donelaičiui Vilniaus universitete, ir prie jo paminklo Marijampolėje, ir kituose šalies miestuose sausio 1-osios

vidurdienį renkasi žmonės, taip pagerbdami „Metų“ autoriaus atminimą.

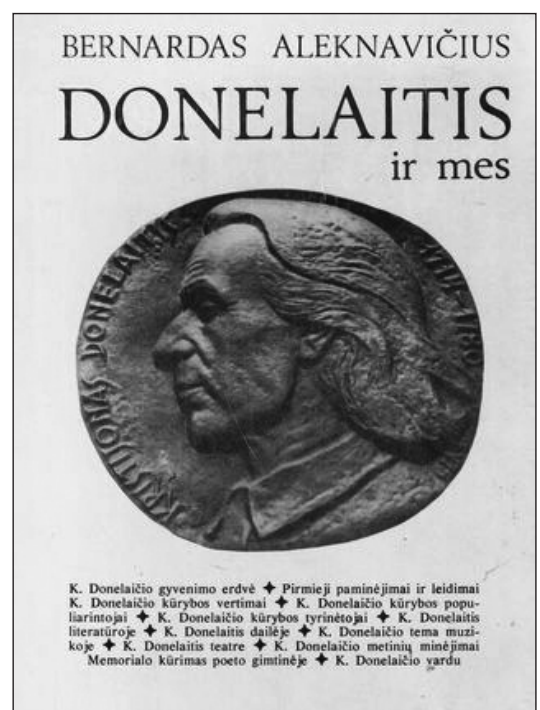
Sovietmečiu B.Aleknavičius kartu su Klaipėdos Ievos Simonaitytės viešąja biblioteka organizavo Martyno Mažvydo, K.Donelaičio, Jurgio Zauerveino-Girėno, Martyno Jankaus, Vydūno, Ievos Simonaitytės, Adomo Brako, kitų iškilių, bet pamirštų Mažosios Lietuvos asmenybių pagerbimo vakarus, skaitė pranešimus respublikinėse ir tarptautinėse konferencijose, leido jiems skirtus fotoalbumus, knygas. B.Aleknavičius buvo ilgametis Klaipėdos savivaldybės Gatvėvardžių, įžymių žmonių ir istorinių datų įamžinimo komisijos narys, M.Mažvydui, J.Zauerveinui, Lietuvos vardo paminėjimo tūkstantmečiui, Klaipėdos krašto prijungimo prie Lietuvos skirtų paminklų statybos organizacinių komitetų narys, bendrijos „Mažoji Lietuva“, Vydūno draugijos Klaipėdoje sumanytojas ir kūrėjas.

Už publikacijas apie Mažąją Lietuvą B.Aleknavičius įrašytas į žurnalo „Aušra“ (Lenkija) garbės knygą. Sąjūdžio metais išleidęs fotoalbumą su gausia dokumentine ir bibliografinė medžiaga „Donelaitis ir mes“ (1989) tapo pirmuoju prestižinės Lietuvos žurnalistų sąjungos (LŽS) Vinco Kudirkos premijos laureatu. Nenuilstantis mažlietuvių praeities tyrinėtojas išleido solidų fotoalbumą ir apie Vydūną, artimai bendravęs su I.Simonaityte už prisiminimus ir kitas knygas Mažosios Lietuvos tematika apdovanotas šios rašytojos vardo literatūrine premija. Už nuopelnus uostamiesčio kultūrai ir menui B.Aleknavičiui suteiktas Klaipėdos garbės piliečio vardas.

B.Aleknavičiaus darbų bibliografiją sudaro 1034 publikacijos ir 111 kitų autorių rašinių apie šio kūrėjo asmenybę bei veiklą. Dar 2020 metų rugpjūtį B.Aleknavičių uostamiestyje sveikino gausus būrys jo draugų ir artimųjų - per iškilmes apskrities bibliotekoje jam buvo suteiktas Klaipėdos kultūros magistro vardas. Tą mėnesį savo 90-metį šventęs B.Aleknavičius atsisakė magistro žiedo, o jam skiriamas lėšas siūlė panaudoti kitaip - skatinti jaunuosius menininkus, lietuviškųjų Rytprūsių tyrinėtojus.

Net sirgdamas kūrėjas nepaleido iš rankos plunksnos – tobulino savo nebaigtus darbus. Jau ligoninėje B.Aleknavičių pasiekė dar vienas Lietuvos žurnalistų sąjungos Klaipėdos skyriaus šiemet įsteigtas apdovanojimas už gyvenimo nuopelnus – nacionalinės spaudos pradininko, Mažosios Lietuvos laikraštiniuko Johano Ferdinando Kelkio vardo medalis. Koronaviruso pandemija sutrukdė šią regalią įteikti Mažosios Lietuvos ir Zanavykijos metraštininkui.

Šviesus B.Aleknavičiaus atminimas lieka jį pažinojusiųjų atmintyje.

MAZYDAS